

PROPOSITIO XIII.

Objectum ideæ, humanam Mentem constituentis, est Corpus, sive certus Extensionis modus actu existens, & nihil aliud.

DEMONSTRATIO.

Si enim Corpus non esset humanæ Mentis objectum, ideæ affectionum Corporis non essent in Deo, (per Coroll. Prop. 9. hujus) quatenus Mentem nostram; sed quatenus alterius rei mentem constitueret, hoc est, (per Coroll. Prop. 11. hujus) ideæ affectionum Corporis non essent in nostrâ Mentē; atqui (per Axiom. 4. hujus) ideæ affectionum corporis habemus. Ergo objectum ideæ, humanam Mentem constituentis, est Corpus, idque (per Prop. 11. hujus) actu existens. Deinde, si præter Corpus etiam aliud esset Mentis objectum, cum nihil (per Prop. 36. p. 1.) existat, ex quo aliquis effectus non sequatur, deberet (per Prop. 11. hujus) necessariò alicujus ejus effectus idea in Mentē nostrâ dari; atqui (per Axiom. 5. hujus) nulla ejus idea datur. Ergo objectum nostræ Mentis est Corpus existens, & nihil aliud. Q. E. D.

COROLLARIUM.

Hinc sequitur hominem Mentē & Corpore consistere, & Corpus humanum, prout ipsum sentimus, existere.

SCHOLIUM.

Ex his non tantum intelligimus, Mentem humanam unitam esse Corpori; sed etiam, quid per Mentis, & Corporis unionem intelligendum sit. Verum ipsam adquatè, sive distinctè intelligere nemo poterit, nisi prius nostri Corporis naturam adquatè cognoscat. Nam ea, quæ hucusque ostendimus, admodum communia sunt, nec magis ad homines, quam ad reliqua Individua pertinent, quæ omnia, quamvis diversis gradibus, animata tamen sunt. Nam cuiuscunque rei datur necessariò in Deo idea, cujus Deus est causa, eodem modo, ac humani Corporis idea: atque adeò, quicquid de ideâ humani Corporis diximus, id de cuiuscunque rei ideâ necessariò dicendum est. Attamen nec etiam negare possumus, ideas

inter

inter se, ut ipsa objecta, differre, unamque aliâ præstantiorem esse, plusque realitatis continere, prout objectum unius objecto alterius præstantius est, plusque realitatis continet; ac propterea ad determinandum, quid Mens humana reliquis interlit, quidque reliquis præstet, necesse nobis est, ejus objecti, ut diximus, hoc est, Corporis humani naturam cognoscere. Eam autem hic explicare nec possum, nec id ad ea, quæ demonstrare volo, necesse est. Hoc tamen in genere dico, quò Corpus aliquod reliquis aptius ad plura simul agendum, vel patiendum, eò ejus Mens reliquis aptior est ad plura simul percipiendum; & quò unius corporis actiones magis ab ipso solo pendent, & quò minus alia corpora cum eodem in agendo concurrunt, eò ejus mens aptior est ad distinctè intelligendum. Atque ex his præstantiam unius mentis præ aliis cognoscere possumus: deinde causam etiam videre, cur nostri Corporis non, nisi admodum confusam, habeamus cognitionem, & alia plura, quæ in sequentibus ex his deducam. Quæ de causâ operæ pretium esse duxi, hæc ipsâ accuratius explicare, & demonstrare, ad quod necesse est, pauca de naturâ eorum præmittere.

AXIOMA I.

Omnia corpora vel moventur, vel quiescunt.

AXIOMA II.

Unumquodque corpus jam tardius, jam celerius movetur.

LEMMA I.

Corpora ratione motus, & quietis; celeritatis, & tarditatis, & non ratione substantiæ ab invicem distinguuntur.

DEMONSTRATIO.

Primam partem hujus per se notam suppono. At, quòd ratione substantiæ non distinguantur corpora, patet, tam ex Prop. 5. quam 8. p. 1. Sed clarius ex iis, quæ in Schol. Prop. 15. p. 1. dicta sunt.

LEMMA II.

Omnia corpora in quibusdam conveniunt.

DEMONSTRATIO.

In his enim omnia corpora conveniunt, quòd unius, ejusdemque attributi conceptum involvunt. (*per Defin. I. hujus*) Deinde, quòd jam tardius, jam celerius, & absolute jam moveri, jam quiescere possunt.

LEMMA III.

Corpus motum, vel quiescens ad motum, vel quietem determinari debuit ab alio corpore, quod etiam ad motum, vel quietem determinatum fuit ab alio, & illud iterum ab alio, & sic in infinitum.

DEMONSTRATIO.

Corpora (*per Defin. I. hujus*) res singulares sunt, quæ (*per Lemma I.*) ratione motus, & quietis ab invicem distinguuntur; adeoque (*per Prop. 28. p. 1.*) unumquodque ad motum, vel quietem necessariò determinari debuit ab alià re singulari, nempe (*per Prop. 6. hujus*) ab alio corpore, quod (*per Axiom. I.*) etiam vel movetur, vel quiescit. At hoc etiam (*per eandem rationem*) moveri, vel quiescere non potuit, nisi ab alio ad motum, vel quietem determinatum fuisset, & hoc iterum (*per eandem rationem*) ab alio, & sic in infinitum. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Hinc sequitur corpus motum tandiu moveri, donec ab alio corpore ad quiescendum determinetur; & corpus quiescens tandiu etiam quiescere, donec ab alio ad motum determinetur. Quod etiam per se notum est. Nam, cum suppono, corpus ex gr. A quiescere, nec ad alia corpora mota attendo, nihil de corpore A dicere potero, nisi quòd quiescat. Quòd si postea contingat, ut corpus A moveatur, id sanè evenire non potuit ex eo, quòd quiescebat; ex eo enim nil aliud sequi poterat, quàm ut corpus A quiesce-

ret.

ret. Si contra supponatur A moveri, quotiescunque ad A tantum attendimus, nihil de eodem affirmare poterimus, nisi quòd moveatur. Quòd si postea contingat, ut A quiescat, id sanè evenire etiam non potuit ex motu, quem habebat; ex motu enim nihil aliud sequi poterat, quàm ut A moveretur: contingit itaque à re, quæ non erat in A, nempe à causâ externâ, à quâ ad quiescendum determinatum fuit.

AXIOMA I.

Omnes modi, quibus corpus aliquod ab alio afficitur corpore, ex naturâ corporis affecti, & simul ex naturâ corporis afficientis sequuntur; ità ut unum, idemque corpus diversimodè moveatur pro diversitate naturæ corporum moventium, & contra ut diversa corpora ab uno, eodemque corpore diversimodè moveantur.

AXIOMA II.

Cum corpus motum alteri quiescenti, quod dimovere nequit, impingit, reflectitur, ut moveri pergat, & angulus linæ motus reflectionis cum plano corporis quiescentis, cui impingit, æqualis erit angulo, quem linea motus incidentiæ cum eodem plano efficit.

Atque hæc de corporibus simplicissimis, quæ scilicet solo motu, & quiete, celeritate, & tarditate ab invicem distinguuntur: jam ad composita ascendamus.

DEFINITIO.

Cum corpora aliquot ejusdem, aut diversæ magnitudinis à reliquis ità coercentur, ut invicem incumbant, vel si eodem, aut diver-

diver-

diversis celeritatis gradibus moventur, ut motus suos invicem certâ quâdam ratione communicent, illa corpora invicem unita dicemus, & omnia simul unum corpus, sive Individuum componere, quod à reliquis per hanc corporum unionem distinguitur.

AXIOMA III.

Quò partes Individui, vel corporis compositi secundum majores, vel minores superficies sibi invicem incumbunt, eò difficilius, vel facilius cogi possunt, ut situm suum mutant, & consequenter eò facilius, vel difficilius effici potest, ut ipsium Individuum aliam figuram induat. Atque hinc corpora, quorum partes secundum magnas superficies invicem incumbunt, *dura*; quorum autem partes secundum parvas, *mollia*; & quorum denique partes inter se moventur, *fluida* vocabo.

LEMMA IV.

Si corporis, sive Individui, quod ex pluribus corporibus componitur, quaedam corpora segregentur, & simul totidem alia ejusdem naturæ eorum loco succedant, retinebit Individuum suam naturam, uti antea, absque ullâ ejus formæ mutatione.

DEMONSTRATIO.

Corpora enim (per Lem. 1.) ratione substantiæ non distinguuntur; id autem, quod formam Individui constituit, in corporum unionem (per Defin. præc.) consistit; atqui hæc, (per hypothesein) tametsi corporum continua fiat mutatio, retinetur: retinebit ergo Individuum, tam ratione substantiæ, quam modi, suam naturam, uti ante. *Q. E. D.*

LEMMA V.

Si partes, Individuum componentes, majores, minoresve evadant,

dant, eâ tamen proportione, ut omnes eandem, ut antea, ad invicem motus, & quietis rationem servent, retinebit itidem Individuum suam naturam, ut antea, absque ullâ formæ mutatione.

DEMONSTRATIO

Hujus eadem est, ac præcedentis Lemmatis.

LEMMA VI.

Si corpora quaedam, Individuum componentia, motum, quem versus unam partem habent, aliam versus steclere cogantur; at ita, ut motus suos continuare possint, atque invicem eadem, quâ antea, ratione communicare; retinebit itidem Individuum suam naturam, absque ullâ formæ mutatione.

DEMONSTRATIO

Per se patet. Id enim omne retinere supponitur, quod in eisdem definitione formam ipsius constituere diximus.

LEMMA VII.

Retinet præterea Individuum, sic compositum, suam naturam, sive id secundum totum moveatur, sive quiescat, sive versus hanc, sive versus illam partem moveatur, dummodo unaquæque pars motum suum retineat, eamque, uti antea, reliquis communicet.

DEMONSTRATIO

Patet ex ipsius definitione, quam vide ante Lem. 4.

SCHOLIUM.

His itaque videmus, quâ ratione Individuum compositum possit multis modis affici, ejus nihilominus naturâ servatâ. Atque hucusque Individuum concepimus, quod non, nisi ex corporibus, quæ solo motu, & quiete, celeritate, & tarditate inter se distinguuntur, hoc est, quod ex corporibus simplicissimis

componitur. Quòd si jam aliud concipiamus, ex pluribus diverse naturæ Individuis compositum, idem pluribus aliis modis posse affici, reperiemus, ipsius nihilominus naturæ servatâ. Nam quandoquidem ejus unaquæque pars ex pluribus corporibus est composita; poterit ergo (*per Lem. præced.*) unaquæque pars, absque ullâ ipsius naturæ mutatione jam tardius, jam celerius moveri, & consequenter motus suos citius, vel tardius reliquis communicare. Quòd si præterea tertium Individuorum genus, ex his secundis compositum, concipiamus, idem multis aliis modis affici posse, reperiemus, absque ullâ ejus formæ mutatione. Et si sic poterò in infinitum pergamus, faciliè concipiemus, totam naturam unum esse Individuum, cujus partes, hoc est, omnia corpora infinitis modis variant, absque ullâ totius Individui mutatione. Atque hæc, si animus fuisset, de corpore ex professo agere, prolixius explicare, & demonstrare debuissim. Sed jam dixi me aliud velle, nec aliâ de causâ hæc adserere, quàm quia ex ipsis ea, quæ demonstrare constitui, faciliè possum deducere.

P O S T U L A T A.

I. Corpus humanum componitur ex plurimis (diverse naturæ) individuis, quorum unumquodque valde compositum est.

II. Individuorum, ex quibus Corpus humanum componitur, quædam fluida, quædam mollia, & quædam denique dura sunt.

III. Individua, Corpus humanum componentia, & consequenter ipsum humanum Corpus à corporibus externis plurimis modis afficitur.

IV. Corpus humanum indiget, ut conservetur, plurimis aliis corporibus, à quibus continuo quasi regeneratur.

V. Cùm Corporis humani pars fluida à corpore externo

terno

terno determinatur, ut in aliam mollem sæpe impingat, ejus planum mutat, & veluti quædam corporis externi impellentis vestigia eidem imprimit.

VI. Corpus humanum potest corpora externa plurimis modis movere, plurimisque modis disponere.

P R O P O S I T I O XIV.

Mens humana apta est ad plurima percipiendum, & eò aptior, quò ejus Corpus pluribus modis disponi potest.

D E M O N S T R A T I O.

Corpus enim humanum (*per Post. 3. & 6.*) plurimis modis à corporibus externis afficitur, disponiturque ad corpora externa plurimis modis afficiendum. At omnia, quæ in Corpore humano contingunt, (*per Prop. 12. hujus*) Mens humana percipere debet; est ergo Mens humana apta ad plurima percipiendum, & eò aptior, &c. *Q. E. D.*

P R O P O S I T I O XV.

Idea, quæ esse formale humanæ Mentis constituit, non est simplex; sed ex plurimis ideis composita.

D E M O N S T R A T I O.

Idea, quæ esse formale humanæ Mentis constituit, est idea corporis, (*per Prop. 13. hujus*) quod (*per Post. 1.*) ex plurimis valde compositis Individuis componitur. At cujuscunque Individui, corpus componentis, datur necessàriò (*per Coroll. Prop. 8. hujus*) in Deo idea; ergo (*per Prop. 7. hujus*) idea Corporis humani ex plurimis hujusce partium componentium ideis est composita. *Q. E. D.*

P R O P O S I T I O XVI.

Idea cujuscunque modi, quo Corpus humanum à corporibus externis afficitur, involvere debet naturam Corporis humani, & simul naturam corporis externi.

H 2

D E

DEMONSTRATIO.

Omnes enim modi, quibus corpus aliquod afficitur, ex naturâ corporis affecti, & simul ex naturâ corporis afficientis sequuntur: (per Axiom. 1. post Coroll. Lem. 3.) quare eorum idea (per Axiom. 4. p. 1.) utriusque corporis naturam necessariò involvet; adeoque idea cuiuscunque modi, quo Corpus humanum à corpore externo afficitur, Corporis humani, & corporis externi naturam involvit. *Q. E. D.*

COROLLARIUM I.

Hinc sequitur primò Mentem humanam plurimorum corporum naturam unâ cum sui corporis naturâ percipere.

COROLLARIUM II.

Sequitur secundò, quòd idea, quas corporum exteriorum habemus, magis nostri corporis constitutionem, quam corporum exteriorum naturam indicat; quod in Appendice partis primæ multis exemplis explicui.

PROPOSITIO XVII.

Si humanum Corpus affectum est modo, qui naturam Corporis alicujus externi involvit, Mens humana idem corpus externum, ut actu existens, vel ut sibi præsens, contemplabitur, donec Corpus afficiatur affectu, qui ejusdem corporis existentiam, vel præsentiam secludat.

DEMONSTRATIO.

Patet. Nam quamdiu Corpus humanum sic affectum est, tantumdiu Mens humana (per Prop. 12. hujus) hanc corporis affectionem contemplabitur, hoc est, (per Prop. præced.) ideam habebit modi, actu existentis, quæ naturam corporis externi involvit, hoc est, ideam, quæ existentiam, vel præsentiam naturæ corporis externi non secludit; sed ponit, adeoque Mens (per Coroll. 1. præced.) corpus externum, ut actu existens, vel ut præsens, contemplabitur, donec afficitur, &c. *Q. E. D.*

Co-

COROLLARIUM.

Mens corpora externa, à quibus Corpus humanum semel affectum fuit, quamvis non existant, nec præsentia sint, contemplari tamen poterit, velut præsentia essent.

DEMONSTRATIO.

Dum corpora externa Corporis humani partes fluidas ita determinant, ut in molliores sæpe impingant, earum plana (per Post. 5.) mutant, unde fit (vide Axiom. 2. post Coroll. Lem. 3.) ut inde alio modo reflectantur, quam antea solebant, & ut etiam postea, iisdem novis planis spontaneo suo motu occurrendo, eodem modo reflectantur, ac cum à corporibus externis versùs illa plana impulsæ sunt, & consequenter, ut Corpus humanum, dum sic reflexæ moveri pergunt, eodem modo afficiant, de quo Mens (per Prop. 12. hujus) iterum cogitabit, hoc est, (per Prop. 17. hujus) Mens iterum corpus externum, ut præsens, contemplabitur; & hoc toties, quoties Corporis humani partes fluidæ spontaneo suo motu iisdem planis occurrent. Quare, quamvis corpora externa, à quibus Corpus humanum affectum semel fuit, non existant, Mens tamen eadem toties, ut præsentia, contemplabitur, quoties hæc corporis actio repetetur. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Videmus itaque, quæ fieri potest, ut ea, quæ non sunt, veluti præsentia contemplerur, ut sæpe fit. Et fieri potest, ut hoc aliis de causis contingat; sed mihi hîc sufficit ostendisse unam, per quam rem sic posse explicare, ac si ipsam per veram causam ostendissent; nec tamen credo, me à verâ longè aberrare, quandoquidem omnia illa, quæ sumpti postulata vix quicquam continent, quod non constet experientiâ, de quâ nobis non licet dubitare, postquam ostendimus Corpus humanum, prout ipsum sentimus, existere. (vide Coroll. post Prop. 13. hujus) Præterea (ex Coroll. præced. & Coroll. 2. Prop. 16. hujus) clarè intelligimus, quamnam sit differentia inter ideam ex. gr. Petri, quæ essentiam Mentis ipsius Petri constituit, & inter ideam ipsius Petri, quæ in alio homine, putâ in Paulo, est. Illa enim essentiam Corporis ipsius Petri directè explicat, nec

H 3

existere

existentiam involvit, nisi quamdiu Petrus exiit; hæc autem magis constitutione corporis Pauli, quam Petri naturam indicat, & ideò, durante illà corporis Pauli constitutione, Mens Pauli, quamvis Petrus non exiit, ipsum tamen, ut sibi præsentem contemplantur. Porro, ut verba usitata retineamus, Corporis humani affectiones, quarum ideæ Corpora externa, velut nobis præsentia præsentant, rerum imagines vocabimus, tamen rerum figuras non referunt. Et cum Mens hæc ratione contemplantur corpora, eandem imaginari dicemus. Atque hæc, ut, quid sit error, indicare incipiam, notetis velim, Mentis imaginationes in se spectatas, nihil erroris continere, sive Mentem ex eo, quòd imaginatur, non errare; sed tantum, quatenus consideratur, carere ideâ, quæ existentiam illarum rerum, quas sibi præsentem imaginatur, secludat. Nam si Mens, dum res non existentes, ut sibi præsentem, imaginatur, simul sciret, res illas reverà non existere, hanc sanè imaginandi potentiam virtuti suæ naturæ, non vitio tribueret; præsertim si hæc imaginandi facultas à solâ suâ naturâ penderet, hoc est (per Defin. 7. p. 1.) si hæc Mentis imaginandi facultas libera esset.

PROPOSITIO XVIII.

Si Corpus humanum à duobus, vel pluribus corporibus simul affectum fuerit semel, ubi Mens postea eorum aliquod imaginabitur, statim & aliorum recordabitur.

DEMONSTRATIO.

Mens (per Coroll. præced.) corpus aliquod eâ de causâ imaginatur, quia scilicet humanum Corpus à corporis externi vestigiis eodem modo affectur, disponiturque, ac affectum est, cum quædam ejus partes ab ipso corpore externo fuerunt impulsæ: sed (per hypothesis) Corpus tum ita fuit dispositum, ut Mens duo simul corpora imaginaretur; ergo jam etiam duo simul imaginabitur, atque Mens ubi alterutrum imaginabitur, statim & alterius recordabitur. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Hinc clarè intelligimus, quid sit Memoria. Est enim nihil aliud, quàm

quàm quædam concatenatio idearum, naturam rerum, quæ extra Corpus humanum sunt, involventium, quæ in Mente fit secundum ordinem, & concatenationem affectionum Corporis humani. Dico primò concatenationem esse illarum tantum idearum, quæ naturam rerum, quæ extra Corpus humanum sunt, involvunt; non autem idearum, quæ earundem rerum naturam explant: Sunt enim reverà (per Prop. 16. hujus) ideæ affectionum Corporis humani, quæ tam hujus, quàm corporum externorum naturam involvunt. Dico secundò hæc concatenationem fieri secundum ordinem, & concatenationem affectionum Corporis humani, ut ipsam distinguerem à concatenatione idearum, quæ fit secundum ordinem intellectus, quo res per primas suas causas Mens percipit, & qui in omnibus hominibus idem est. Atque hinc porro clarè intelligimus, cur Mens ex cogitatione unius rei statim in alterius rei cogitationem incidat, quæ nullam cum præiore habet similitudinem; ut, ex gr. ex cogitatione vocis *pami* homo Romanus statim in cogitationem fructus incidit, qui nullam cum articulo illo sono habet similitudinem, nec aliquid commune, nisi quòd ejusdem hominis Corpus ab his duobus affectum sæpe fuit, hoc est, quòd ipse homo sæpe vocem *pamum* audivit, dum ipsum fructum videret, & sic unusquisque ex unâ in aliam cogitationem incidit, prout rerum imagines unuscujusque consuetudo in corpore ordinavit. Nam miles ex gr. visis in arenâ equi vestigiis statim ex cogitatione equi in cogitationem equitis, & inde in cogitationem belli, &c. incidit. At Rusticus ex cogitatione equi in cogitationem aratri, agri, &c. incidit, & sic unusquisque, prout rerum imagines consuevit hoc, vel alio modo iungere, & concatenare, ex unâ in hæc, vel in aliam incidit cogitationem.

PROPOSITIO XIX.

Mens humana ipsum humanum Corpus non cognoscit, nec ipsum existere scit, nisi per ideas affectionum, quibus Corpus affectur.

DEMONSTRATIO.

Mens enim humana est ipsa idea, sive cognitio Corporis humani, (per Prop. 13. hujus) quæ (per Prop. 9. hujus) in Deo quidem est, quatenus alia rei singularis ideâ affectus consideratur; vel quia (per Post. 4.) Corpus humanum plurimis corporibus indiget, à quibus continuo quali regeneratur; & ordo, & connexio idearum idem est, (per Prop. 7. hujus) ac ordo, & connexio causarum; erit hæc idea in Deo, quatenus plurimarum rerum singularium ideis affectus consideratur. Deus itaque ideam Corporis humani habet, sive Corpus humanum cognoscit, quatenus plurimis aliis ideis affectus est, & non quatenus naturam humanæ Mentis constituit, hoc est, (per Coroll. Prop. 11. hujus) Mens humana Corpus humanum non cognoscit. At ideæ affectionum Corporis in Deo sunt, quatenus humanæ Mentis naturam constituit, sive Mens humana easdem affectiones percipit, (per Prop. 12. hujus) & consequenter (per Prop. 16. hujus) ipsum Corpus humanum, idque, (per Prop. 17. hujus) ut actu existens; percipit ergo eatenus tantum Mens humana ipsum humanum Corpus. Q. E. D.

PROPOSITIO XX.

Mentis humane datur etiam in Deo idea, sive cognitio, que in Deo eodem modo sequitur, & ad Deum eodem modo refertur, ac idea sive cognitio Corporis humani.

DEMONSTRATIO.

Cogitatio attributum Dei est, (per Prop. 1. hujus) adeoque (per Prop. 3. hujus) tam eius, quam omnium ejus affectionum, & consequenter (per Prop. 11. hujus) Mentis etiam humane debet necessario in Deo dari idea. Deinde hæc Mentis idea, sive cognitio non sequitur in Deo dari, quatenus infinitus; sed quatenus alia rei singularis idea affectus est. (per Prop. 9. hujus) Sed ordo, & connexio idearum idem est, ac ordo, & connexio causarum; (per Prop. 7. hujus) sequitur ergo hæc Mentis idea, sive cognitio in Deo, & ad Deum eodem modo refertur, ac idea, sive cognitio Corporis. Q. E. D.

PRO-

PROPOSITIO XXI.

Hæc Mentis idea eodem modo unita est Mentis, ac ipsa Mens unita est Corpori.

DEMONSTRATIO.

Mentem unitam esse Corpori ex eo ostendimus, quòd scilicet Corpus Mentis sit objectum: (vide Prop. 12. & 13. hujus) adeoque per eandem illam rationem idea Mentis cum suo objecto, hoc est, cum ipsa Mente eodem modo unita esse debet, ac ipsa Mens unita est Corpori. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Hæc Propositio longè clariùs intelligitur ex dictis in Schol. Prop. 7. hujus; ibi enim ostendimus Corporis ideam, & Corpus, hoc est (per Prop. 13. hujus) Mentem, & Corpus unum, & idem esse Individuum, quod jam sub Cogitationis, jam sub Extensionis attributo concipitur; quare Mentis idea, & ipsa Mens una, eademque est res, quæ sub uno, eodemque attributo, nempe Cogitationis, concipitur. Mentis, inquam, idea, & ipsa Mens in Deo eidem necessitate ex eadem cogitandi potentia sequuntur dari. Nam reverà idea Mentis, hoc est, idea ideæ nihil aliud est, quam forma idea, quatenus hæc, ut modus cogitandi, absque relatione ad objectum consideratur; simulac enim quis aliquid scit, eo ipso scit, se id scire, & simul scit, se scire, quod scit, & sic in infinitum. Sed de his postea. *cap. ult. n. 179.*

PROPOSITIO XXII.

Mens humana non tantum Corporis affectiones; sed etiam harum affectionum ideas percipit.

DEMONSTRATIO.

Affectionum idearum in Deo eodem modo sequuntur, & ad Deum eodem modo referuntur, ac ipsæ affectionum ideæ; quod eodem modo demonstratur, ac Propositio 26. hujus. At ideæ affectionum Corporis in Mente humanâ sunt (per Prop. 12. hujus)

I

huius) hoc est, (per Coroll. Prop. 11. *huius*) in Deo, quatenus humanæ Mentis essentiam constituit; ergo harum idearum ideæ in Deo erunt, quatenus humanæ Mentis cognitionem, sive ideam habet, hoc est (per Prop. 21. *huius*) in ipsâ Mente humanâ, quæ propterea non tantum Corporis affectiones, sed earum etiam ideas percipit. Q. E. D.

PROPOSITIO XXIII.

Mens se ipsam non cognoscit, nisi quatenus Corporis affectionum ideas percipit.

DEMONSTRATIO.

Mentis idea, sive cognitio (per Prop. 20. *huius*) in Deo eodem modo sequitur, & ad Deum eodem modo refertur, ac corporis idea, sive cognitio. At quoniam (per Prop. 19. *huius*) Mens humana ipsum humanum Corpus non cognoscit, hoc est, (per Coroll. Prop. 11. *huius*) quoniam cognitio Corporis humani ad Deum non refertur, quatenus humanæ Mentis naturam constituit; ergo nec cognitio Mentis ad Deum refertur, quatenus essentiam Mentis humanæ constituit; atque adeo (per idem Coroll. Prop. 11. *huius*) Mens humana eatenus se ipsam non cognoscit. Deinde affectionum, quibus Corpus afficitur, ideæ naturam ipsius Corporis humani involvunt, (per Coroll. Prop. 16. *huius*) hoc est (per Prop. 13. *huius*) cum naturâ Mentis conveniunt; quare harum idearum cognitio cognitionem Mentis necessario involvet: at (per Prop. præced.) harum idearum cognitio in ipsâ humanâ Mente est; ergo Mens humana eatenus tantum se ipsam novit. Q. E. D.

PROPOSITIO XXIV.

Mens humanam partium, Corpus humanarum componentium, adæquatam cognitionem non involvit.

DEMONSTRATIO.

Partes, Corpus humanum componentes, ad essentiam ipsius Corporis non pertinent, nisi quatenus motus suos certâ quadam ratione invicem communicant: (vide Defin. post Coroll. Lemmat. 3.) & non

& non quatenus, ut Individua, absque relatione ad humanum Corpus considerari possunt. Sunt enim partes humani Corporis (per Post 1.) valde composita Individua, quorum partes (per Lem. 4.) à Corpore humano, servatâ omninò ejusdem naturâ, & formâ, segregari possunt, motusque suos (vide Axiom. 2. post Lem. 3.) aliis corporibus aliâ ratione communicare; adeoque (per Prop. 3. *huius*) cujuscunque partis idea, sive cognitio in Deo erit, & quidem, (per Prop. 9. *huius*) quatenus affectus consideratur aliâ ideâ rei singularis, quæ res singularis ipsâ parte, ordine naturæ, prior est. (per Prop. 7. *huius*) Quod idem præterea etiam de quâcunque parte ipsius Individui, Corpus humanum componentis, est dicendum; adeoque cujuscunque partis, Corpus humanum componentis, cognitio in Deo est, quatenus plurimis rerum ideis affectus est, & non quatenus Corporis humani tantum habet ideam, hoc est (per Prop. 13. *huius*) ideam, quæ humanæ Mentis naturam constituit; atque adeo (per Coroll. Prop. 11. *huius*) humana Mens partium, Corpus humanum componentium, adæquatam cognitionem non involvit. Q. E. D.

PROPOSITIO XXV.

Idea cujuscunque affectionis Corporis humani adæquatam corporis externi cognitionem non involvit.

DEMONSTRATIO.

Ideam affectionis Corporis humani eatenus corporis externi naturam involvere ostendimus, (vide Prop. 16. *huius*) quatenus externum ipsum humanum Corpus certo quodam modo determinat. At quatenus æternum corpus Individuum est, quod ad Corpus humanum non refertur, ejus idea, sive cognitio in Deo est, (per Prop. 9. *huius*) quatenus Deus affectus consideratur alterius rei ideâ, quæ (per Prop. 7. *huius*) ipso corpore externo prior est naturâ. Quare corporis externi adæquata cognitio in Deo non est, quatenus ideam affectionis humani Corporis habet, sive ideam affectionis Corporis humani adæquatam corporis externi cognitionem non involvit. Q. E. D.

PROPOSITIO XXVI.

Mens humana nullum corpus externum, ut actu existens, percipit, nisi per ideas affectionum sui Corporis.

DEMONSTRATIO.

Si à corpore aliquo externo Corpus humanum nullo modo affectum est; ergo (per Prop. 7. hujus) nec idea Corporis humani, hoc est, (per Prop. 13. hujus) nec Mens humana idea existentiae illius corporis ullo etiam modo affecta est, sive existentiam illius corporis externi ullo modo percipit. At quatenus Corpus humanum à corpore aliquo externo aliquo modo afficitur, eatenus (per Prop. 16. hujus cum Coroll. ejusdem) corpus externum percipit. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Quatenus Mens humana corpus externum imaginatur, eatenus adaequatam ejus cognitionem non habet.

DEMONSTRATIO.

Cum Mens humana per ideas affectionum sui Corporis corpora externa contemplantur, eandem tum imaginari dicimus; (vide Schol. Prop. 17. hujus) nec Mens alià ratione (per Prop. gratè.) corpora externa, ut actu existentia, imaginari potest. Atque adeo (per Prop. 25. hujus) quatenus Mens corpora externa imaginatur, eorum adaequatam cognitionem non habet. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXVII.

Idea cujuscunque affectionis Corporis humani adaequatam ipsius humani Corporis cognitionem non involvit.

DEMONSTRATIO.

Quælibet idea cujuscunque affectionis humani Corporis eatenus naturam Corporis humani involvit, quatenus ipsum humanum Corpus certo quodam modo affici consideratur. (vide Prop. 16. hujus) At quatenus Corpus humanum Individuum est, quod mul-

tis

tis aliis modis affici potest, ejus idea, &c. *Vid. Demonstr. Prop. 25. hujus.*

PROPOSITIO XXVIII.

Idea affectionum Corporis humani, quatenus ad humanam Mentem tantum referuntur, non sunt clara, & distincta; sed confusa.

DEMONSTRATIO.

Idea enim affectionum Corporis humani, tam corporum externorum, quam ipsius humani Corporis naturam involvunt, (per Prop. 16. hujus) nec tantum Corporis humani; sed ejus etiam partium naturam involvere debent; affectiones namque modi sunt, (per Post. 3.) quibus partes Corporis humani, & consequenter totum Corpus afficitur. At (per Prop. 24. & 25. hujus) corporum externorum adaequata cognitio, ut & partium, Corpus humanum componentium, in Deo non est, quatenus humanam Mentem; sed quatenus aliis ideis affectus consideratur. Sunt ergo hæc affectionum ideæ, quatenus ad solam humanam Mentem referuntur, veluti consequentiæ abiquæ præmissis, hoc est, (ut per se notum) ideæ confusæ. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Idea, quæ naturam Mentis humanæ constituit, demonstratur eodem modo non esse, in se solâ considerata, clara, & distincta; ut etiam idea Mentis humanæ, & ideæ idearum affectionum Corporis humani, quatenus ad solam Mentem referuntur, quod unusquisque videre potest.

PROPOSITIO XXIX.

Idea ideæ cujuscunque affectionis Corporis humani adaequatam humanæ Mentis cognitionem non involvit.

DEMONSTRATIO.

Idea enim affectionis Corporis humani (per Prop. 27. hujus) adaequatam ipsius Corporis cognitionem non involvit, sive ejus na-

turam

turam adæquatè non exprimit, hoc est, (*per Prop. 13. hujus*) cum naturâ Mentis non convenit adæquatè; adeoque (*per Axiom. 6. p. 1.*) hujus ideæ idea adæquatè humane Mentis naturam non exprimit, sive adæquatam ejus cognitionem non involvit. *Q. E. D.*

C O R O L L A R I U M.

Hinc sequitur, Mentem humanam, quoties ex communi naturæ ordine res percipit, nec sui ipsius, nec sui Corporis, nec corporum externorum adæquatam; sed confusam tantum, & mutilatam habere cognitionem. Nam Mens se ipsam non cognoscit, nisi quatenus ideam affectionum corporis percipit. (*per Prop. 23. hujus*) Corpus autem suum (*per Prop. 19. hujus*) non percipit, nisi per ipsas affectionum ideam, per quas etiam tantum (*per Prop. 26. hujus*) corpora externa percipit; atque adeo, quatenus eas habet, nec sui ipsius, (*per Prop. 29. hujus*) nec sui Corporis, (*per Prop. 27. hujus*) nec corporum externorum (*per Prop. 25. hujus*) habet adæquatam cognitionem; sed tantum (*per Prop. 28. hujus cum ejus Schol.*) mutilatam, & confusam. *Q. E. D.*

S C H O L I U M.

Dico expressè, quòd Mens nec sui ipsius, nec sui Corporis, nec corporum externorum adæquatam; sed confusam tantum cognitionem habeat, quoties ex communi naturæ ordine res percipit, hoc est, quoties externè, ex rerum nempe fortuito occurru, determinatur ad hoc, vel illud contemplandum, & non quoties internè, ex eo scilicet, quòd res plures simul contemplatur, determinatur ad earundem convenientias, differentias, & oppugnantias intelligendum; quoties enim hoc, vel alio modo internè disponitur, tum res clarè, & distinctè contemplatur, ut infra ostendam.

P R O P O S I T I O XXX.

Nos de duratione nostri Corporis nullam, nisi admodum inadæquatam cognitionem habere possumus.

D E M O N S T R A T I O.

Nostri corporis duratio ab ejus essentia non dependet, (*per Ax.*

Ax. 1. hujus) nec etiam ab absolutâ Dei naturâ. (*per Prop. 27. p. 1.*) Sed (*per Prop. 28. p. 1.*) ad existendum, & operandum determinatur à talibus causis, quæ etiam ab aliis determinatæ sunt ad existendum, & operandum certâ, ac determinatâ ratione, & hæc iterum ab aliis, & sic in infinitum. Nostri igitur Corporis duratio à communi naturæ ordine, & rerum constitutione pendet. Quâ autem ratione res constitutæ sint, ejus rei adæquata cognitio datur in Deo, quatenus earum omnium ideam, & non quatenus tantum humani Corporis ideam habet, (*per Coroll. Prop. 9. hujus*) quare cognitio durationis nostri Corporis est in Deo admodum inadæquata, quatenus tantum naturam Mentis humane constitutere consideratur, hoc est, (*per Coroll. Prop. 11. hujus*) hæc cognitio est in nostrâ Mente admodum inadæquata. *Q. E. D.*

P R O P O S I T I O XXXI.

Nos de duratione rerum singularium, quæ extra nos sunt, nullam, nisi admodum inadæquatam cognitionem habere possumus.

D E M O N S T R A T I O.

Unaquæque enim res singularis, sicuti humanum Corpus, ab aliâ re singulari determinari debet ad existendum, & operandum certâ, ac determinatâ ratione; & hæc iterum ab aliâ, & sic in infinitum. (*per Prop. 28. p. 1.*) Cum autem ex hæc communi rerum singularium proprietate in præcedenti Prop. demonstraverimus, nos de duratione nostri Corporis non, nisi admodum inadæquatam cognitionem habere; ergo hoc idem de rerum singularium duratione erit concludendum, quòd scilicet ejus non, nisi admodum inadæquatam cognitionem habere possumus. *Q. E. D.*

C O R O L L A R I U M.

Hinc sequitur, omnes res particulares contingentes, & corruptibiles esse. Nam de earum duratione nullam adæquatam cognitionem habere possumus, (*per Prop. præced.*) & hoc est id, quòd per rerum contingentiam, & corruptionis possibilitatem nobis

nobis est intelligendum. (*vide Schol. 1. Prop. 33. p. 1.*) Nam (*per Prop. 29. p. 1.*) præter hoc nullum datur contingens.

PROPOSITIO XXXII.

Omnes ideæ, quatenus ad Deum referuntur veræ sunt.

DEMONSTRATIO.

Omnes enim ideæ, quæ in Deo sunt, cum suis ideatis omninò conveniunt, (*per Coroll. Prop. 7. hujus*) adeoque (*per Ax. 6. p. 1.*) omnes veræ sunt. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXXIII.

Nihil in ideis positivum est, propter quod falsæ dicuntur.

DEMONSTRATIO.

Sinegas, concipe, si fieri potest, modum positivum cogitandi, qui formam erroris, sive falsitatis constituat. Hic cogitandi modus non potest esse in Deo; (*per Prop. præced.*) extra Deum autem etiam nec esse, nec concipi potest. (*per Prop. 15. p. 1.*) Atque adeò nihil potest dari positivum in ideis, propter quod falsæ dicuntur. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXXIV.

Omnis idea, quæ in nobis est absoluta, sive adæquata, & perfectæ, veræ est.

DEMONSTRATIO.

Cùm dicimus, dari in nobis ideam adæquatam, & perfectam, nihil aliud dicimus, (*per Coroll. Prop. 11. hujus*) quam quòd in Deo, quatenus nostræ Mentis essentiam constituit, deus idea adæquata, & perfectæ, & consequenter, (*per Prop. 32. hujus*) nihil aliud dicimus, quam quòd talis idea sit veræ. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXXV.

Falsitas consistit in cognitionis privatione, quam ideæ inadæquate, sive mixtæ, & confusæ involvunt.

De-

DEMONSTRATIO.

Nihil in ideis positivum datur, quod falsitatis formam constituat; (*per Prop. 33. hujus*) at falsitas in absolutâ privatione consistere nequit, (Mentes enim, non Corpora errare, nec falli dicuntur) neque etiam in absolutâ ignorantia; diversa enim sunt, ignorare, & errare; quare in cognitionis privatione, quam rerum inadæquata cognitio, sive ideæ inadæquate, & confusæ involvunt, consistit. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

In Scholio Prop. 17. hujus Partis explicui, quâ ratione error in cognitionis privatione consistit; sed ad uberiorem hujus rei explanationem exemplum dabo; nempe. Falluntur homines, quòd se liberos esse putant, quæ opinio in hoc solo consistit, quòd suarum actionum sint conscii, & ignari causarum, à quibus determinantur. Hæc ergo est eorum libertatis idea, quòd suarum actionum nullam cognoscant causam. Nam quòd ajunt, humanas actiones à voluntate pendere, verba sunt, quorum nullam habent ideam. Quid enim voluntas sit, & quomodo moveat Corpus, ignorant omnes; qui aliud jactant, animæ sedes, & habitacula fingunt, vel risum, vel nauscam movere solent. Sic cùm solem intuemur, eum ducentos circiter pedes à nobis distare imaginamur, qui error in hæc solâ imaginatione non consistit; sed in eo, quòd dum ipsum sic imaginamur, veram ejus distantiam, & hujus imaginationis causam ignoramus. Nam tàmetsi postea cognoscamus, eundem ultra 600 terræ diametros à nobis distare, ipsum nihilominus propè adesse imaginabimur; non enim solem adeò propinquum imaginamur, propterea quòd veram ejus distantiam ignoramus; sed propterea, quòd affectio nostræ corporis essentiam solis involvit, quatenus ipsum corpus ab eodem afficitur.

PROPOSITIO XXXVI.

Ideæ inadæquate, & confusæ eadem necessitate consequuntur, ac adæquate, sive clare, ac distincte ideæ.

K

De-

DEMONSTRATIO.

Idea omnes in Deo sunt; (per Prop. 15. p. 1.) & quatenus ad Deum referuntur, sunt veræ; (per Prop. 32. hujus) & (per Coroll. Prop. 7. hujus) adæquatæ; adeoque nullæ inadæquatæ, nec confusæ sunt; nisi quatenus ad singulariorem alicujus Mentem referuntur: (quæ de re vide Prop. 24. & 28. hujus) adeoque omnes tam adæquatæ, quam inadæquatæ eisdem necessitate (per Coroll. Prop. 6. hujus) consequuntur. Q. E. D.

PROPOSITIO XXXVII.

Id, quod omnibus commune, (de his vide supra Lemma 2.) quodque æquè in parte, ac in toto est, nullius rei singularis essentiam constituit.

DEMONSTRATIO.

Si negas, concipe, si fieri potest, id essentiam alicujus rei singularis constituere; nempe, essentiam B. Ergo (per Defin. 2. hujus) id sine B non poterit esse, neque concipi; atqui hoc est contra Hypothesin: Ergo id ad essentiam B non pertinet, nec alterius rei singularis essentiam constituit. Q. E. D.

PROPOSITIO XXXVIII.

Idea, que omnibus communis, queque æquè in parte, ac in toto sunt, non possunt concipi, nisi adæquatè.

DEMONSTRATIO.

Sit A aliquid, quod omnibus corporibus commune, quodque æquè in parte cujuscunque corporis, ac in toto est. Dico A non posse concipi, nisi adæquatè. Nam ejus idea (per Coroll. Prop. 7. hujus) erit necessariò in Deo adæquatæ, tam quatenus ideam Corporis humani, quam quatenus ideas habet ejusdem affectionum, quæ (per Prop. 16. 25. & 27. hujus) tam Corporis humani, quam corporum externorum naturam ex parte involvunt, hoc est, (per Prop. 12. & 13. hujus) hæc idea erit necessariò in Deo adæquatæ, quatenus Mentem humanam constituit, sive quatenus ideas habet, quæ

quæ in Mente humanâ sunt; Mens igitur (per Coroll. Prop. 11. hujus) A necessariò adæquatè percipit, idque tam quatenus se, quam quatenus suum, vel quodcunque externum corpus percipit, nec A alio modo potest concipi. Q. E. D.

COROLLARIUM.

Hinc sequitur, dari quasdam ideas, sive notiones omnibus hominibus communes; Nam (per Lem. 2.) omnia corpora in quibusdam conveniunt, quæ (per Prop. præced.) ab omnibus debent adæquatè, sive clarè, & distinctè percipi.

PROPOSITIO XXXIX.

Id, quod Corpori humano, & quibusdam corporibus externis, à quibus Corpus humanum affici solet, quodque in cujuscunque horum parte æquè, ac in toto commune est, & proprium, ejus etiam idea erit in Mente adæquatæ.

DEMONSTRATIO.

Sit A id, quod Corpori humano, & quibusdam corporibus externis commune est, & proprium, quodque æquè in humano Corpore, ac in iisdem corporibus externis, & quod denique æquè in cujuscunque corporis externi parte, ac in toto est. Ipsi A dabitur in Deo idea adæquatæ, (per Coroll. Prop. 7. hujus) tam quatenus ideam Corporis humani, quam quatenus positorum corporum externorum ideas habet. Ponatur jam humanum Corpus à corpore externo affici per id, quod cum eo habet commune, hoc est, ab A, hujus affectionis idea proprietatem A involvet, (per Prop. 16. hujus) atque adeò (per idem Coroll. Prop. 7. hujus) idea hujus affectionis, quatenus proprietatem A involvit, erit in Deo adæquatæ, quatenus ideâ Corporis humani affectus est, hoc est, (per Prop. 15. hujus) quatenus Mentis humanæ naturam constituit; adeoque (per Coroll. Prop. 11. hujus) hæc idea est etiam in Mente humanâ adæquatæ. Q. E. D.

COROLLARIUM.

Hinc sequitur, quod Mens eò aptior est ad plura adæquatè percipien-

ciendum, quò ejus Corpus plura habet cum aliis corporibus communia.

PROPOSITIO XL.

Quæcumque idea in Mente sequuntur ex ideis, quæ in ipsâ sunt adæquate, sunt etiam adæquate.

DEMONSTRATIO

Pater. Nam cum dicimus, in Mente humanâ ideam sequi ex ideis, quæ in ipsâ sunt adæquate, nihil aliud dicimus, (per Coroll. Prop. 11. hujus) quàm quòd in ipso Divino intellectu detur idea, cuius Deus est causa, non quatenus infinitus est, nec quatenus plurimarum rerum singularium ideis affectus est; sed quatenus tantum humanæ Mentis essentiam constituit.

SCHOLIUM.

His causam notionum, quæ *Communes* vocantur, quæque rationum nostri fundamenta sunt, explicui. Sed alia quorundam axiomatum, sive notionum causa dantur; quas hæc nostrâ methodo explicare è re foret; ex iis namque constaret, quænam notionem præ reliquis utiliores, quænam verò vix ullius usus essent. Deinde quænam communes, & quænam iis tantum, qui præiudiciis non laborant, claræ, & distinctæ, & quænam denique malè fundatæ sint. Præterea constaret, unde notionem illam, quæ *Secundæ* vocant, & consequenter axiomata, quæ in iisdem fundantur suam duxerunt originem, & alia, quæ circa hæc aliquando meditatæ sum. Sed quoniam hæc alii dicavi Tractatui, & etiam, ne propter nimiam huius rei prolixitatem, fastidium crearem, hæc re hic supersedere decrevi. Attamen ne quid horum onissem, quod scitu necessarium sit, causas breviter addam, ex quibus termini, *Transcendentales* dicti, suam duxerunt originem, ut Ens, Res, aliquid. Hi termini ex hoc oriuntur, quòd scilicet humanum Corpus, quandoquidem limitatum est, tantum est capax certi imaginum numerum (Quid imago sit explicui in Schol. Prop. 17. hujus) in se distinctè simul formandi, qui si excedatur, hæc imagines confundi incipient, & si hic imaginum numerus, quarum Corpus est capax, ut eas in se simul distinctè

distinctè formet, longè excedatur, omnes inter se planè confunduntur. Cùm hoc ita se habeat, patet ex Coroll. Prop. 17. & Prop. 18. hujus, quòd Mens humana tot corpora distinctè simul imaginari poterit, quot in ipsius corpore imagines possunt simul formari. At, ubi imagines in corpore planè confunduntur, Mens etiam omnia corpora confuse sine ullâ distinctione imaginabitur, & quasi sub uno attributo comprehendet, nempe sub attributo Entis, Rei, &c. Potest hoc etiam ex eo deduci, quòd imaginari non semper æquè vigeat, & ex aliis causis his analogis, quas hic explicare non est opus; nam ad nostrum, ad quem collimamus, scopum unam tantum sufficit considerare. Nam omnes huc redeunt, quòd hi termini ideas significant summo gradu confusas. Ex similibus deinde causis ortæ sunt notionem illæ, quæ *Universales* vocant, ut Homo, Equus, Canis, &c. Videlicet, quia in Corpore humano tot imagines, ex gr. hominum formantur simul, ut vim imaginandi, non quidem penitus, sed eò usque tamen superent, ut singulorum parvas differentias, (videlicet uniuscujusque colorem, magnitudinem, &c.) eorumque determinatum numerum Mens imaginari nequeat, & id tantum, in quo omnes, quatenus corpus ab iisdem afficitur, conveniunt, distinctè imaginetur; nam ab eo corpus, maximè scilicet ab unoquoque singulari, affectum fuit; atque hoc nomine *hominis* exprimit, hocque de infinitis singularibus prædicat. Nam singularium determinatum numerum, ut diximus, imaginari nequit. Sed notandum, has notionem non ab omnibus eodem modo formari; sed apud unumquemque variare pro ratione rei, à quâ corpus affectum sæpius fuit, quamque facilius Mens imaginatur, vel recordatur. Ex gr. qui sæpius cum admiratione hominum staturam contemplati sunt sub nomine *hominis* intelligit animal erectæ staturæ; qui verò aliud affueci sunt contemplari, aliam hominum communem imaginem formabant, nempe, hominem esse animal risibile, animal bipes, sine plumis, animal rationale; & sic de reliquis unusquisque pro dispositione sui corporis rerum universales imagines formabit. Quare non mirum est, quòd inter Philosophos, qui res naturales pro solas rerum imagines explicare voluerunt, tot sint ortæ controversiæ.

S C H O L I U M I I.

Ex omnibus suprà dictis clarè apparet, nos multa percipere, & notiones universales formare I^o. ex singularibus, nobis per sensus mutilate, confuse, & sine ordine ad intellectum repræsentatis: (*Vide Coroll. Prop. 29. hujus*) & ideò tales perceptiones cognitionis ab experientia vagà vocare consuevi. II°. Ex signis, ex. gr. ex eo, quòd auditis, aut lectis quibusdam verbis rerum recordemur, & earum quasdam ideas formemus similes iis, per quas res imaginamur. (*Vide Schol. Prop. 18. hujus*) Utrumque hunc res contemplandi modum cognitionem primi generis, opinionem, vel imaginationem in posterum vocabo. III°. Denique ex eo, quòd notiones communes, rerumque proprietatum ideas adæquatæ habemus; (*Vide Coroll. Prop. 38. & 39. cum ejus Coroll. & Prop. 40. hujus*) atque hunc rationem, & secundi generis cognitionem vocabo. Præter hæc duo cognitionis genera datur, ut in sequentibus ostendam, aliud tertium. quod scientiam intuitivam vocabimus. Atque hoc cognoscendi genus procedit ab adæquatâ ideâ essentia formalis quorundam Dei attributorum ad adæquatam cognitionem essentia rerum. Hæc omnia unius rei exemplo explicabo. Dantur ex. gr. tres numeri, ad quartum obtinendum, qui sit ad tertium, ut secundus ad primum. Non dubitant mercatores secundum in tertium ducere, & productum per primum dividere; quia scilicet ea, quæ à magistro absque ullâ demonstratione audiverunt, nondum tradiderunt oblivioni, vel quia id sæpe in numeris simplicissimis experti sunt, vel ex vi Demonstrationis Prop. 19. lib. 7. Euclid. nempe ex communi proprietate proportionalium. At in numeris simplicissimis nihil horum opus est. Ex. gr. datis numeris 1. 2. 3. nemo non videt, quartum numerum proportionalem esse 6. atque hoc multò claritius, quia ex ipsâ ratione, quam primum ad secundum habere uno intuitu videmus, ipsum quartum concludimus.

P R O P O S I T I O X L I.

Cognitio primi generis unica est falsitatis causa, secundi autem, & tertii est necessariò vera.

De-

D E M O N S T R A T I O.

Ad primi generis cognitionem illas omnes ideas diximus in præced. Schol. pertinere, quæ sunt inadæquatæ, & confusæ; atque adeò (*per Prop. 35. hujus*) hæc cognitio unica est falsitatis causa. Deinde ad cognitionem secundi, & tertii illas pertinere diximus, quæ sunt adæquatæ; adeoque (*per Prop. 34. hujus*) est necessariò vera. *Q. E. D.*

P R O P O S I T I O X L I I.

Secundi, & tertii; & non primi generis cognitio docet nos verum à falso distinguere.

D E M O N S T R A T I O.

Hæc Propositio per se patet. Qui enim inter verum, & falsum scit distinguere, debet adæquatam veri, & falsi habere ideam, hoc est (*per 2. Schol. Prop. 40. hujus*) verum, & falsum secundo, aut tertio cognitionis genere cognoscere.

P R O P O S I T I O X L I I I.

Qui veram habet ideam, simul scit se veram habere ideam, nec de rei veritate potest dubitare.

D E M O N S T R A T I O.

Idea vera in nobis est illa, quæ in Deo, quatenus per naturam Mentis humanæ explicatur, est adæquata. (*per Coroll. Prop. 11. hujus*) Ponamus itaque, dari in Deo, quatenus per naturam Mentis humanæ explicatur, ideam adæquatam A. Hujus ideæ debet necessariò dari etiam in Deo idea, quæ ad Deum eodem modo refertur, ac idea A. (*per Prop. 20. hujus, cujus Demonstratio universalis est*) At idea A ad Deum referri supponitur, quatenus per naturam Mentis humanæ explicatur; ergo etiam idea ideæ A ad Deum eodem modo debet referri, hoc est, (*per idem Coroll. Prop. 11. hujus*) hæc adæquata idea ideæ A erit in ipsâ Mente, quæ ideam adæquatam A habet; adeoque qui adæquatam habet ideam, sive (*per Prop. 34. hujus*) qui verè rem cognoscit, debet simul fixè cogni-

cogni-

cognitionis adæquatam habere ideam, sive veram cognitionem, hoc est, (ut per se manifestum) debet simul esse certus. *Q. E. D.*

S C H O L I U M.

In Scholio Propositionis 21. hujus Partis explicui, quid sit idea ideæ, sed notandum, præcedentem Propositionem per se satis esse manifestam. Nam nemo, qui veram habet ideam, ignorat veram ideam summam certitudinem involvere; veram namque habere ideam, nihil aliud significat, quam perfectè, sive optimè rem cognoscere; nec sanè aliquis de hac re dubitare potest, nisi putet, ideam quid mirum instar picturæ in tabulâ, & non modum cogitandi esse, nempe ipsum intelligere; & quæso, quis scire potest, se rem aliquam intelligere, nisi prius rem intelligat? hoc est, quis potest scire, se de aliqua re certum esse, nisi prius de eâ re certus sit? Deinde quid ideæ veræ clarius, & certius dari potest, quod norma sit veritatis? Sanè sicut lux seipsam, & tenebras manifestat, sic veritas norma sui, & falsi est. Atque his me ad has quæstiones respondisse puto; nempe, si idea vera, quatenus tantum dicitur cum suo ideato convenire, à falsâ distinguitur, nihil ergo realitatis, aut perfectionis idea vera habet præ falsâ, (quandoquidem per solam denominationem extrinsecam distinguuntur) & consequenter neque etiam homo, qui veras, præ illo, qui falsas tantum ideas habet. Deinde unde sit, ut homines falsas habeant ideas? Et denique, unde aliquis cerò scire potest, se ideas habere, quæ cum suis ideatis conveniant. Ad has, inquam, quæstiones me jam respondisse puto. Nam quòd ad differentiam inter ideam veram, & falsam attinet, consistat ex Propositione 35. hujus, illam ad hanc se habere, ut ens ad non ens. Falsitatis autem causâ à Propositione 19. usque ad 35. cum ejus Scholio clarissimè ostendi. Ex quibus etiam apparet, quid homo, qui veras habet ideas, homini, qui non nisi falsas habet, intersit. Quod denique ultimum attinet, nempe, undenam homo scire potest se habere ideam, quæ cum suo ideato conveniat, id modò satis superque ostendi ex hoc solo oriri, quòd ideam habet, quæ cum suo ideato convenit, sive quòd veritas sui sit norma. His adde, quòd Mens nostra, quatenus res verè percipit, pars est infiniti

Dei

Dei intellectûs; (per Coroll. Prop. 11. hujus) adeoque tam necesse est, ut Mentis claræ, & distinctæ ideæ veræ sint, ac Dei ideæ.

P R O P O S I T I O XLIV.

De naturâ Rationis non est res, ut contingentes; sed, ut necessarias, contemplari.

D E M O N S T R A T I O.

De naturâ rationis est res verè percipere, (per Prop. 41. hujus) nempe (per Ax. 6. p. 1.) ut in se sunt, hoc est, (per Prop. 29. p. 1.) non ut contingentes, sed ut necessarias. *Q. E. D.*

C O R O L L A R I U M I.

Hinc sequitur, à solâ imaginatione pendere, quòd res tam respectu præteriti, quàm futuri, ut contingentes contemplantur.

S C H O L I U M.

Quæ autem ratione hoc fiat, paucis explicabo. Ostendimus supra (Prop. 17. hujus cum ejus Coroll.) Mentem, quamvis res non existant, eas tamen semper, ut sibi præsentem, imaginari, nisi cause occurrant, quæ earum præsentem existentiam secludant. Deinde (Prop. 18. hujus) ostendimus, quòd, si Corpus humanum semel à duobus corporibus externis simul affectum fuit, ubi Mens postea eorum alterutrum imaginabitur, statim & alterius recordabitur, hoc est, ambo, ut sibi præsentia, contemplantur, nisi cause occurrant, quæ eorum præsentem existentiam secludant. Præterea nemo dubitat, quin etiam tempus imaginemur, nempe, ex eo, quòd corpora alia aliis tardius, vel celerius, vel æque celerius moveri imaginemur. Ponamus itaque puerum, qui heri primâ vice horâ matutinâ viderit Petrum, meridianâ autem Paulum, & vespertinâ Simeonem, atque hodie iterum matutinâ horâ Petrum. Ex Propositione 18. hujus patet, quòd simulac matutinam lucem videt, illico solem eandem cæli, quam die præcedenti viderit, partem percurrentem, sive diem integrum, & simul cum tempore matutino Petrum, cum meridiano autem Paulum, &

E

cum

cum vespertino Simeonem imaginabitur, hoc est, Pauli, & Simeonis existentiam cum relatione ad futurum tempus imaginabitur; & contra, si horâ vespertinâ Simeonem videat, Paulum, & Petrum ad tempus præteritum referat, eosdem scilicet simul cum tempore præterito imaginando; atque hæc eò constantius, quò sæpius eos eodem hoc ordine viderit. Quòd si aliquando contingat, ut aliâ quâdam vespere loco Simeonis, Jacobum videat, tum sequenti mane cum tempore vespertino jam Simeonem, jam Jacobum, non verò ambos simul imaginabitur. Nam alterutrum tantum, non autem ambos simul tempore vespertino vidisse supponitur. Fluctuabitur itaque ejus imaginatio, & cum futuro tempore vespertino jam hunc, jam illum imaginabitur, hoc est, neutrum eorû; sed utrumque contingenter futurum contemplabitur. Atque hæc imaginationis fluctuatio eadem erit, si imaginatio rerum sit, quas eodem modo cum relatione ad tempus præteritum, vel præsens contemplatur, & consequenter res tam ad tempus præsens, quam ad præteritum, vel futurum relatas, ut contingentes, imaginabimur.

COROLLARIUM II.

De naturâ Rationis est res sub quâdam æternitatis specie percipere.

DEMONSTRATIO.

De natura enim Rationis est res, ut necessarias, & non, ut contingentes, contemplari. (*per Prop. præced.*) Hanc autem rerum necessitatem (*per Prop. 44. hujus*) vere, hoc est, (*per Axiom. 6. p. 1.*) ut in se est, percipit. Sed (*per Prop. 16. p. 1.*) hæc rerum necessitas est ipsâ Dei æternæ naturæ necessitas; Ergo de naturâ Rationis est res sub hæc æternitatis specie contemplari. Adde, quòd fundamenta Rationis notiones sunt, (*per Prop. 38. hujus*) quæ illa explicant, quæ omnibus communia sunt, quæque (*per Prop. 37. hujus*) nullius rei singularis essentiam explicant; quæque propterea abique ullâ temporis relatione; sed sub quâdam æternitatis specie debent concipi. *Q. E. D.*

PRO-

PROPOSITIO XLV.

Unaquæque cujuscumque corporis, vel rei singularis, actu existentis, idea Dei æternam, & infinitam essentiam necessario involvit.

DEMONSTRATIO.

Idea rei singularis, actu existentis, ipsius rei tam essentiam, quam existentiam necessario involvit: (*per Coroll. Prop. 8. hujus*) Atres singulares (*per Prop. 15. p. 1.*) non possunt sine Deo concipi; sed, quia (*per Prop. 6. hujus*) Deum pro causâ habent, quatenus sub attributo consideratur, cujus res ipsæ modi sunt, debent necessario carum idæ (*per Axiom. 4. p. 1.*) ipsarum attributi conceptum, hoc est, (*per Defini. 6. p. 1.*) Dei æternam, & infinitam essentiam involvere. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hic per existentiam non intelligo durationem, hoc est, existentiam, quatenus abstractè concipitur, & tanquam quædam quantitatis species. Nam loquor de ipsâ naturâ existentia, quæ rebus singularibus tribuitur, propterea quòd ex æternâ necessitate Dei naturæ infinita infinitis modis sequuntur. (*Vide Prop. 16. p. 1.*) Loquor, inquam, de ipsâ existentia rerum singularium, quatenus in Deo sunt. Nam, est unaquæque ab aliâ re singulari determinatur ad certo modo existendum; vis tamen, quâ unaquæque in existendo perseverat, ex æternâ necessitate naturæ Dei sequitur. Quâ de re vide Coroll. Prop. 24. p. 1.

PROPOSITIO XLVI.

Cognitio æternæ, & infinitæ essentia Dei, quam unaquæque idea involvit, est adæquata, & perfecta.

DEMONSTRATIO.

Demonstratio præcedentis Propositionis Universalis est, & sive res, ut pars, sive, ut totum, consideretur, ejus idea, sive totius sit, sive partis, (*per Prop. præced.*) Dei æternam, & infinitam essentiam involvet. Quare id, quod cognitionem æternæ, & infinitæ essentia

L 2

Dei

Dei dat, omnibus commune, & æquè in parte, ac in toto est, adeoque (per Prop. 38. hujus) erit hæc cognitio adæquata. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XLVII.

Mens humana adæquatam habet cognitionem æternæ, & infinitæ essentiæ Dei.

DEMONSTRATIO.

Mens humana ideas habet, (per Prop. 22. hujus) ex quibus (per Prop. 23. hujus) se, suamque Corpus, (per Prop. 19. hujus) & (per Coroll. Prop. 16. & per Prop. 17. hujus) corpora externa, ut actu existentia, percipit; adeoque (per Prop. 45. & 46. hujus) cognitionem æternæ, & infinitæ essentiæ Dei habet adæquatam. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hinc videmus, Dei infinitam essentiam, ejusque aternitatem omnibus esse notam. Cum autem omnia in Deo sint, & per Deum concipiantur, sequitur, nos ex cognitione hæc plurima posse deducere, quæ adæquatè cognoscamus, atque adeò tertium illud cognitionis genus formare, de quo diximus in Scholio 2. Propositionis 40. hujus Partis, & de cujus præstantiâ & utilitate in quinta Parte erit nobis dicendi locus. Quod autem homines non æquè claræ Dei, ac notionum communium habeant cognitionem, inde fit, quod Deum imaginari nequeant, ut corpora, & quod nomen *Deus* junxerunt imaginibus rerum, quas videre solent, quod homines vix vitare possunt, quia continuo à corporibus externis afficiuntur. Et profectò plerique errores in hoc solo consistunt, quod scilicet nomina rebus non rectè applicamus. Cum enim aliquis ait, lineas, quæ ex centro circuli ad eundem circumferentiam ducuntur, esse inæquales, ille sanè aliud, tum saltem, per circulum intelligit, quàm Mathematici. Sic cum homines in calculo errant, alios numeros in mente, alios in chartâ habent. Quare si ipsorum Mentem spectes, non errant sanè; videntur tamen errare, quia ipsos in mente putamus habere numeros, qui in chartâ sunt. Si hoc non esset, nihil eisdem errare crederemus; ut non credidi quendam errare, quem nuper audivi clamantem,

tem,

tem, suum atrium volâsse in gallinam vicini, quia scilicet ipsius mens satis perspecta mihi videbatur. Atque hinc pleræque oriuntur controversiæ, nempe, quia homines mentem suam non rectè explicant, vel quia alterius mentem male interpretantur. Nam verè, dum sibi maximè contradicunt, vel eadem, vel diversâ cogitant, ita ut, quos in alio errores, & absurda, esse putant, non sint.

PROPOSITIO XLVIII.

In Mente nulla est absoluta, sive libera voluntas; sed Mens ad hoc, vel illud volendum determinatur à causâ, que etiam ab aliâ determinata est, & hæc iterum ab aliâ, & sic in infinitum.

DEMONSTRATIO.

Mens certus, & determinatus modus cogitandi est, (per Prop. 11. hujus) adeoque (per Coroll. 2. Prop. 17. p. 1.) suarum actionum non potest esse causâ libera, sive absolutam facultatem volendi, & nolendi habere non potest; sed ad hoc, vel illud volendum (per Prop. 28. p. 1.) determinari debet à causâ, quæ etiam ab aliâ determinata est, & hæc iterum ab aliâ, &c. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Eodem hoc modo demonstratur in Mente nullam dari facultatem absolutam intelligendi, cupiendi, amandi, &c. Unde sequitur, has, & similes facultates, vel prorsus fictitias, vel nihil esse, præter entia Metaphysicâ, sive universalia, quæ ex particularibus formare solemus. Ad eò ut intellectus, & voluntas ad hanc, & illam ideam, vel ad hanc, & illam volitionem eodem modo sese habeant, ac lapideitas ad hunc, & illum lapidem, vel ut homo ad Petrum, & Paulum. Causam autem, cur homines se liberos esse putent, explicuimus in Appendice Partis primæ. Verùm, antequam ulterius pergam, venit hic notandum, me per voluntatem affirmandi, & negandi facultatem; non autem cupiditatem intelligere; facultatem, inquam, intelligo, quâ Mens, quid verum,

L 3

quidve

quidve falsum sit, affirmat, vel negat, & non cupiditatem, quæ Mens res appetit, vel averfat. At postquam demonstravimus, has facultates notiones esse universales, quæ à singularibus, ex quibus eadem formamus, non distinguuntur, inquirendum jam est, an ipsæ volitiones aliquid sint, præter ipsas res ideas. Inquirendum, inquam, est, an in Mente alia affirmatio, & negatio detur præter illam, quam idea, quatenus idea est, involvit, quæ de re vide sequentem Propositionem; ut & Definitionem 3. hujus, ne cogitatio in picturas incidat. Non enim per ideas imagines, quales in fundo oculi, & si placet, in medio cerebro formantur; sed Cogitationis conceptus intelligit.

PROPOSITIO XLIX.

In Mente nulla datur volitio, sive affirmatio, & negatio præter illam, quam idea, quatenus idea est, involvit.

DEMONSTRATIO.

In Mente (per Prop. præced.) nulla datur absoluta facultas volendi, & nolendi; sed tantum singulares volitiones, nempe hæc, & illa affirmatio, & hæc, & illa negatio. Concipiamus itaque singularem aliquam volitionem, nempe modum cogitandi, quo Mens affirmat, tres angulos trianguli æquales esse duobus rectis. Hæc affirmatio conceptum, sive ideam trianguli involvit, hoc est, sine ideâ trianguli non potest concipi. Idem enim est, si dicam, quod A conceptum B debeat involvere, ac quod A sine B non possit concipi. Deinde hæc affirmatio (per Axiom. 3. hujus) non potest etiam sine ideâ trianguli esse. Hæc ergo affirmatio sine ideâ trianguli nec esse, nec concipi potest. Porro hæc trianguli idea, hanc eandem affirmationem involvere debet, nempe, quod tres ejus anguli æquantur duobus rectis. Quare & vice versâ hæc trianguli idea, sine hac affirmatione nec esse, nec concipi potest, adeoque (per Defin. 2. hujus) hæc affirmatio ad essentiam ideæ trianguli pertinet, nec aliud præter ipsam est. Et quod de hac volitione diximus, (quandoquidem eam ad libitum sumpsimus) dicendum etiam est de quacunque volitione, nempe, quod præter ideam nihil sit. Q. E. D.

COROL.

COROLLARIUM.

Voluntas, & intellectus unum, & idem sunt.

DEMONSTRATIO.

Voluntas, & intellectus nihil præter ipsas singulares volitiones, & ideas sunt. (per Prop. 43. hujus. & ejusdem Schol.) At singularis volitio, & idea (per Prop. præced.) unum, & idem sunt, ergo voluntas, & intellectus unum, & idem sunt. Q. E. D.

SCHOLIUM.

His causam, quæ communiter erroris esse statuitur, sustulimus. Suprà autem ostendimus, falsitatem in solâ privatione, quam idea mutilat, & confusæ involvunt, consistere. Quare idea falsa, quatenus falsa est, certitudinem non involvit. Cum itaque dicimus, hominem in falsis acquiescere, nec de iis dubitare, non ideo ipsum certum esse, sed tantum non dubitare dicimus, vel quod in falsis acquiescit, quia nullæ causæ dantur, quæ efficiant, ut ipsius imaginatio fluctuetur. Quæ de re vide Scholium Propositionis 44. hujus Parris. Quantumvis igitur homo falsis adherere supponatur, nunquam tamen ipsum certum esse dicemus. Nam per certitudinem quid positivum intelligimus; (vide Prop. 43. hujus cum ejusdem Schol.) non verò dubitationis privationem. At per certitudinis privationem falsitatem intelligimus. Sed ad uberio-rem explicationem præcedentis Propositionis quedam monenda supersunt. Superest deinde, ut ad objectiones, quæ in nostram hanc doctrinam objici possunt, respondeamus; & denique, ut omnem amoveam scrupulum, operæ pretium esse duxi, hanc doctrinæ quasdam utilitates indicare. Quasdam, inquam; Nam præcipuè ex iis, quæ in quintâ parte dicemus, melius intelliguntur.

Incipio igitur à primo, Lectoresque moneo, ut accuratè distinguant inter ideam, sive Mentis conceptum, & inter imagines rerum, quas imaginamur. Deinde necesse est, ut distinguant inter ideas, & verba, quibus res significamus. Nam quia hæc tria, imagines scilicet, verba, & idæ à multis vel planè confunduntur,

vel

vel non satis accuratè, vel denique non satis cautè distinguuntur, ideò hanc de voluntate doctrinam, scitu profluxu necessariam, tam ad speculationem, quam ad vitam sapienter instituendun, planè ignorarunt. Quippe, qui putant ideas consistere in imaginibus, quæ in nobis ex corporum occurfu formantur, sibi persuadent, ideas illas rerum, quarum similem nullam imaginem formare possumus, non esse ideas; sed tantum figmenta, quæ ex libero voluntatis arbitrio fingimus; ideas igitur, veluti picturas in tabulâ mutas, aspiciunt, & hoc præjudicio præoccupati, non vident, ideam, quatenus idea est, affirmationem, aut negationem involvere. Deinde, qui verba confundunt cum ideâ, vel cum ipsâ affirmatione, quam idea involvit, putant se posse contra id, quod sentiunt, velle; quando aliquid solis verbis contra id, quod sentiunt, affirmant, aut negant. Hæc autem præjudicia exuere facile is poterit, qui ad naturam cogitationis attendit. quæ extensionis conceptum minimè involvit; atque adeò clare intelliget, ideam (quandoquidem modus cogitandi est) neque in rei alicujus imagine, neque in verbis consistere. Verborum namque, & imaginum essentia à solis motibus corporeis constituitur, qui cogitationis conceptum minimè involvunt.

Atque hæc pauca de his monuisse sufficiat, quare ad prædictas objectiones transeo. Harum prima est, quòd constare putant, voluntatem latius se extendere, quam intellectum; atque adeò ab eodem diversam esse. Ratio autem, cur putant, voluntatem latius se extendere, quam intellectum, est, quia se experiri ajunt, se non majore assentiendi, sive affirmandi, & negandi facultate indigere ad infinitis aliis rebus, quas non percipimus, assentiendum, quam jam habemus; at quidem majori facultate intelligendi. Distinguitur ergo voluntas ab intellectu, quòd finitus hic sit; illa autem infinita. Secundo nobis objici potest, quòd experientia nihil clarius videtur docere, quam quòd nostrum judicium possumus suspendere, ne rebus, quas percipimus, assentiamur; quod hinc etiam confirmatur, quòd nemo dicitur decipi, quatenus aliquid percipit; sed tantum, quatenus assentitur, aut dissentitur. Ex gr. qui equum alatum fingit, non ideò concedit dari equum ala-

alatum, hoc est, non ideò decipitur, nisi simul concedat, dari equum alatum; nihil igitur clarius videtur docere experientia, quam quòd voluntas, sive facultas assentiendi libera sit, & à facultate intelligendi diversa. Tertio objici potest, quòd una affirmatio non plus realitatis videtur continere, quam alia, hoc est, non majore potentia indigere videtur ad affirmandum, verum esse id, quod verum est, quam ad aliquid, quod falsum est, verum esse affirmandum; at unam ideam plus realitatis, sive perfectionis, quam aliam habere percipimus; quantum enim objecta alia aliis præstantiora, tantum enim eorum idæ alia aliis perfectiores sunt; ex quibus etiam constare videtur differentia inter voluntatem, & intellectum. Quarto objici potest, si homo non operatur ex libertate voluntatis, quid ergo fiet, si in æquilibrio sit, ut Buridani asina? Famèné, & siti peribit? quod si concedam, videret asinam, vel hominis statuum, non hominem concipere; si autem negem, ergo seipsum determinabit, & consequenter eundem facultatem, & faciendi quicquid velit, habet. Præter hæc alia forsan possunt objici; sed quia inculcare non teneor, quid unusquisque somniare potest, ad has objectiones tantum respondere curabo, idque quam potero breviter. Et quidem ad primam dico, me concedere, voluntatem latius se extendere, quam intellectum, si per intellectum claras tantummodò, & distinctas ideas intelligant; sed nego voluntatem latius se extendere, quam perceptiones, sive concipiendi facultatem; nec sanè video, cur facultas volendi potius dicenda est infinita, quam sentiendi facultas; sicut enim infinita (unum tamen post aliud; Nam infinita simul affirmare non possumus) eadem volendi facultate possumus affirmare, sic etiam infinita corpora (unum nempe post aliud) eadem sentiendi facultate possumus sentire, sive percipere. Quòd si dicant, infinita dari, quæ percipere non possumus? rehero, nos ea ipsa nullâ cogitatione, & consequenter nullâ volendi facultate posse assequi. At dicunt, si Deus vellet efficere, ut ea etiam perciperemus, majorem quidem facultatem percipiendi deberet nobis dare; sed non majorem, quam dedit, volendi facultatem; quod idem est, ac si dicerent, quòd si Deus velit efficere, ut infi-

nita aliâ entia intelligerentur, necesse quidem esset, ut nobis daret majorem intellectum; sed non universaliorem entis ideam, quam dedit, ad eadem infinita entia amplectendum. Offendimus enim voluntatem ens esse universale, sive ideam, quâ omnes singulares volitiones, hoc est, id, quod is omnibus commune est, explicamus. Cùm itaque hinc omnium volitionum communem; sive universalem ideam facultatem esse credant, minimè mirum, si hanc facultatem ultra limites intellectus in infinitum se extendere dicant. Universale enim æquè de uno, ac de pluribus, ac de infinitis individuis dicitur. Ad secundam objectionem respondeo negando, nos liberam habere potestatem judicium suspendendi. Nam cùm dicimus, aliquem judicium suspendere, nihil aliud dicimus, quam quòd videt, se rem non adequatè percipere. Est igitur iudicii suspensio reverà perceptio, & non libera voluntas. Quod ut clarè intelligatur, concipiamus puerum, equum imaginantem, nec aliud quicquam percipientem. Quandoquidem hæc imaginatio equi existentiam involvit, (*per Coroll. Prop. 17. hujus*) nec puer quicquam percipit, quod equi existentiam tollat, ille necessariò equum, ut præsentem, contemplantur: nec de ejus existentia poterit dubitare, quamvis de eadem non sit certus. Atque hoc quotidie in somnis experimur, nec credo aliquem esse, qui putet, se, dum somniat, liberam habere potestatem suspendendi deus, quæ somniat, judicium, efficiendique, ut ea, quæ se videre somniat, non somniat; & nihilominus contingit, ut etiam in somnis judicium suspendamus, nempe cùm somniamus, nos somniare. Porro concedo neminem decipi, quatenus percipit, hoc est, Mentis imaginationes, in se consideratas, nihil erroris involvere concedo; (*vide Schol. Prop. 17. hujus*) sed nego, hominem nihil affirmare, quatenus percipit. Nam quid aliud est equum alatum percipere, quam alas de equo affirmare? Si enim Mens præter equum alatum nihil aliud perciperet, eundem sibi præsentem contempleretur, nec causam haberet ullam dubitandi de ejusdem existentia, nec ullam dissentendi facultatem, nisi imaginatio equi alati juncta sit ideæ, quæ existentiam ejusdem equi tollit, vel quòd percipit, ideam equi alati, quam habet, esse inadæquatam, atque

tum

num vel ejusdem equi existentiam necessariò negabit, vel de eadem necessariò dubitabit. Atque his puto me ad tertiam etiam objectionem respondiisse, nempe, quòd voluntas universale quid sit, quod de omnibus ideis prædicatur; quodque id tantum significat, quod omnibus ideis commune est, nempe affirmationem, cujus propterea adæquata essentia, quatenus sic abstractè concipitur, debet esse in unaquaque ideâ, & hæc ratione tantum in omnibus eadem; sed non quatenus consideratur essentiam ideæ constituere; nam etenus singulares affirmationes æquè inter se differunt, ac ipse ideæ. Ex gr. affirmatio, quam idea circuli ab illâ, quam idea trianguli involvit, æquè differt, ac idea circuli ab ideâ trianguli. Deinde absolute nego, nos æquali cogitandi potentia indigere ad affirmandum, verum esse id, quod verum est, quam ad affirmandum, verum esse id, quod falsum est. Nam hæc duæ affirmationes, si mentes spectes, se habent ad invicem; ut ens ad non-ens; nihil enim in ideis positivum est, quod falsitatis formam constituit. (*vide Prop. 35. hujus cum ejus Schol. & Schol. Prop. 47. hujus.*) Quare hic apprimè venit notandum, quam facile decipiatur, quando universalia cum singularibus, & entia rationis, & abstracta cum rebus confundimus. Quod denique ad quartam objectionem attinet, dico, me omninò concedere, quod homo in tali æquilibrio positus, (nempe qui nihil aliud percipit, quam sitim, & famem, talem cibum, & talem potum, qui æquè ab eo distant) fame, & siti peribit. Si me rogant, an talis homo non potius afaus, quam homo sit æstimandus? Dico me necesse, ut etiam nescio, quanti æstimandus sit ille, qui se pensile facit, & quanti æstimandi sint pueri, stulti, vesani, &c.

Superest tandem indicare, quantum hujus doctrinæ cognitio ad usum vitæ conferat, quod facile ex his animadvertemus. Nempè I^o. Quatenus docet nos ex solo Dei nutu agere, divinæque naturæ esse participes, & eò magis, quò perfectiores actiones agimus, & quò magis magisque Deum intelligimus. Hæc ergo doctrina, præterquam quòd animum omnimodè quietum reddit, hoc etiam habet, quòd nos docet, in quo nostra summa felicitas, sive beatitudo consistit, nempe in solâ Dei cognitione, ex quâ ad ea tantum

M 2

agenda

agenda inducimur, quæ amor, & pietas suadent. Unde clarè intelligimus, quantum illi verè virtutis æstimatione aberrant, qui pro virtute, & optimis actionibus, tanquam pro summâ servitute, summis præmiis à Deo decorari expectant, quasi ipsa virtus, Deique servitus non esset ipsa felicitas, & summa libertas. II°. Quatenus docet, quomodo circa res fortunæ, sive quæ in nostrâ potestate non sunt, hoc est, circa res, quæ ex nostrâ naturâ non sequuntur, nos gerere debeamus; nempe utramque fortunæ faciem æquo animo expectare, & ferre: nimirum, quia omnia ab æterno Dei decreto eadem necessitate sequuntur, ac ex essentiâ trianguli sequitur, quòd tres ejus anguli sunt æquales duobus restis. III°. Confert hæc doctrina ad vitam sociale, quatenus docet, neminem odio habere, contemnere, irridere, nemini irasci, invadere. Præterea quatenus docet, ut unusquisque suis sit contentus, & proximo auxilio; non ex muliebri misericordiâ, partialitate, neque superstitione; sed ex solo rationis ductu, prout scilicet tempus, & res postulat, ut in Tertiâ parte ostendam. IV°. Denique confert etiam hæc doctrina non parùm ad communem societatem: quatenus docet, quâ ratione cives gubernandi sunt, & ducendi, nempe non ut serviant; sed ut libere ea, quæ optima sunt, agant. Atque his, quæ in hoc Schol. agere, constitueram absolvi, & eo finem huic nostræ Secundæ Parti impono; in quâ puto me naturam Mentis humanæ, ejusque proprietates satis prolixè, & quantum rei difficultas fert, clarè explicuisse, atque talia tradidisse, ex quibus multa præclara, maximè utilia, & cognita necessaria concludi possunt, ut partim ex sequentibus constabit.

Finis Secunda Parsis.

ETHI-

ETHICES

Pars Tertiâ,

DE

Origine, & Naturâ

AFFECTUUM.

Rerique, qui de Affectibus, & hominum videndi ratione scripserunt, videntur, non de rebus naturalibus, quæ communes naturæ leges sequuntur; sed de rebus, quæ extra naturam sunt, agere. Imò hominem in naturâ, veluti imperium in imperio, concipere videntur. Nam hominem naturæ ordinem magis perturbare, quàm sequi, ipsi quæ in suas actiones absolutam habere potentiam, nec aliunde, quàm à se ipso determinari, credunt. Humane deinde impotentia, & inconstantia causam non communi naturæ potentia; sed, nescio cui naturæ humane vitio, tribuunt, quam propterea sent, ridet, contemunt, vel, quòd plerumque fit, detestantur; & qui humane Mentis impotentiam eloquentis, vel argutis carpere novit, veluti Divinus habetur. Non desierunt tamen viri præstantissimi, (quorum labori, & industrie nos multum debere fatemur) qui de re clârè videndi ratione præclara multa scripserint, & plena prudentie consilia mortalibus dederint; verum Affectuum naturam, & vires, & quid contrâ Mens in iisdem moderandis possit, nemo, quòd sciam, determinavit. Scio equidem celeberrimum Cartesium, licet etiam crediderit,

M 3

derit, Mentem in suas actiones absolutam habere potentiam; Affectus tamen humanos per primas suas causas explicare, simulque viam ostendere studuisse, quâ Mens in Affectus absolutum habere possit imperium; sed, meâ quidem sententiâ, nihil præter magni sui ingenii acumen ostendit, ut suo loco demonstrabo. Nam ad illos revertere volo, qui hominum Affectus, & actiones detestari, vel ridere solent, quam intelligere. His sine dubio mirum videbuntur, quod hominum vitia, & ineptias more Geometrico tractare aggrediar, & certâ ratione demonstrare velim ea, quæ rationi repugnare, quæque vana, absurda, & horrenda esse clamentur. Sed mea hæc est ratio: Nihil in naturâ fit, quod ipsius vitio possit tribui; est namque natura semper eadem, & ubique una, eademque ejus virtus, & agendi potentia, hoc est, naturæ leges, & regulæ, secundum quas omnia fiunt, & ex unis formis in alias mutantur, sunt ubique, & semper eadem, atque adeo una, eademque etiam debet esse ratio rerum qualiumcunque naturam intelligendi, nempe per leges, & regulas naturæ universales. Affectus itaque odii, iræ, invidiae &c. in se considerati ex eadem naturæ necessitate, & virtute consequuntur, ac reliqua singularia; ac prout certas causas agnoscunt, per quas intelliguntur, certasque proprietates habent, cognitione nostrâ æque dignas, ac proprietates cuiuscunque alterius rei, cujus solâ contemplatione delectamur. De Affectuum itaque naturâ, & viribus, ac Mentis in eosdem potentia eadem Methodo agam, quâ in præcedentibus de Deo, & Mente egi, & humanas actiones, atque appetitus considerabo perinde, ac si Quæstio de lineis, planis, aut de corporibus esset.

DEFINITIONES.

I. Causam adæquatam appello eam, cujus effectus potest clarè, & distinctè per eandem percipi. Inadæquatam autem, seu partialem illam voco, cujus effectus per ipsam solam intelligi nequit.

II. Nos tum agere dico, cum aliquid in nobis, aut extra nos fit, cujus adæquata sumus causa, hoc est (per Defini. præced.) cum ex nostrâ naturâ aliquid in nobis, aut extra nos sequitur, quod per eandem solam potest clarè, & distinctè intelligi. At contra nos pati dico, cum in nobis aliquid fit, vel ex nostrâ naturâ aliquid sequitur, cujus nos non, nisi partialis, sumus causa.

III. Per Affectum intelligo Corporis affectiones, quibus ipsius Corporis agendi potentia augetur, vel minuitur, juvatur, vel coarctetur, & simul harum affectionum ideas.

Si itaque alienus harum affectionum adæquata possumus esse causa, tum per Affectum actionem intelligo; aliâ passionem.

POSTULATA.

I. Corpus humanum potest multis affici modis, quibus ipsius agendi potentia augetur, vel minuitur, & etiam aliis, qui ejusdem agendi potentiam nec majorem, nec minorem reddunt.

Hoc Postulatum, seu Axioma nititur Postulato 1. & Lemmat. 5. & 7. quæ vide post Prop. 13. p. 2.

II. Corpus humanum multas pati potest mutationes, & nihilominus retinere objectorum impressiones, seu vestigia,

stigia, (de quibus vide *Post. 5. p. 2.*) & consequenter eadem rerum imagines; quarum *Defin. vide Schol. Prop. 17. p. 2.*

PROPOSITIO I.

Mens nostra quaedam agit, quaedam verò patitur, nempe quatenus adaequatas habet ideas, eatenus quaedam necessario agit, & quatenus ideas habet inadaequatas, eatenus necessario quaedam patitur.

DEMONSTRATIO.

Cujuscunque humanae Mentis ideae aliae adaequatae sunt, aliae autem mutilatae, & confusae. (*per Schol. Prop. 40. p. 2.*) Idea autem, quae in alicujus Mente sunt adaequatae, sunt in Deo adaequatae, quatenus ejusdem Mentis essentiam constituit, (*per Coroll. Prop. 11. p. 2.*) & quae deinde inadaequatae sunt in Mente, sunt etiam in Deo (*per idem Coroll.*) adaequatae, non quatenus ejusdem solummodo Mentis essentiam; sed etiam quatenus aliarum rerum Mentis in se simul continet. Deinde ex data quacunque idea aliquis effectus sequi necessario debet, (*per Prop. 36. p. 1.*) cujus effectus Deus causa est adaequata, (*vid. Defin. 1. hujus*) non quatenus infinitus est; sed quatenus data illa idea effectus consideratur. (*vid. Prop. 9. p. 2.*) At ejus effectus, cujus Deus est causa, quatenus effectus est idea, quae in alicujus Mente est adaequata, illa eadem Mens est causa adaequata. (*per Coroll. Prop. 11. p. 2.*) Ergo Mens nostra (*per Defin. 2. hujus*) quatenus ideas habet adaequatas, quaedam necessario agit, quod erat primum. Deinde quicquid necessario sequitur ex idea, quae in Deo est adaequata, non quatenus Mentem unius hominis tantum; sed quatenus aliarum rerum Mentis simul cum ejusdem hominis Mente in se habent, ejus (*per idem Coroll. Prop. 11. p. 2.*) illius hominis Mens non est causa adaequata; sed partialis, ac proinde (*per Defin. 2. hujus*) Mens quatenus ideas inadaequatas habet, quaedam necessario patitur. Quod erat secundum. Ergo Mens nostra, &c. *Q. E. D.*

Co-

COROLLARIUM.

Hinc sequitur Mentem eò pluribus passionibus esse obnoxiam, quò plures ideas inadaequatas habet, & contra eò plura agere, quò plures habet adaequatas.

PROPOSITIO II.

Nec Corpus Mentem ad cogitandum, nec Mens Corpus ad motum, neque ad quietem, nec ad aliquid (si quid est) aliud determinare potest.

DEMONSTRATIO.

Omnes cogitandi modi Deum, quatenus res est cogitans, & non quatenus alio attributo explicatur, pro causa habent; (*per Prop. 6. p. 2.*) id ergo, quod Mentem ad cogitandum determinat, modus cogitandi est, & non Extensionis, hoc est, (*per Defin. 1. p. 2.*) non est Corpus: Quod erat primum. Corporis deinde motus, & quies ab alio oriri debet corpore, quod etiam ad motum, vel quietem determinatum fuit ab alio, & absolute, quicquid in corpore oritur, id à Deo oriri debuit, quatenus aliquo Extensionis modo, & non quatenus aliquo cogitandi modo affectus consideratur, (*per eand. Prop. 6. p. 2.*) hoc est, à Mente, quae (*per Prop. 11. p. 2.*) modus cogitandi est, oriri non potest: Quod erat secundum. Ergo nec Corpus Mentem &c. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hae clarior intelliguntur ex iis, quae in Scholio Propositionis 7. Partis 2. dicta sunt, quòd scilicet Mens, & Corpus una, eademque res sit, quae jam sub Cogitationis, jam sub Extensionis attributo concipitur. Unde fit, ut ordo, sive rerum concatenatio una sit, sive natura sub hoc, sive sub illo attributo concipiatur, consequenter ut ordo actionum, & passionum Corporis nostri simul sit naturae cum ordine actionum, & passionum Mentis: Quod etiam patet ex modo, quo Propositionem 12. Partis 2. demonstravimus. At, quamvis haec ita se habeant, ut nulla dubitandi ratio superest, vix tamen credo, nisi rem experientia comproba-

N

vero,

vero, homines induci posse ad hæc æquo animo perpendendum, adeo firmiter persuasi sunt, Corpus ex solo Mentis nutu jam moveri, jam quiescere, plurimæque agere, quæ à solâ Mentis voluntate, & excogitandi arte pendunt. Etenim, quid Corpus possit, nemo huc usque determinavit, hoc est, neminem huc usque experientia docuit, quid Corpus ex solis legibus naturæ, quatenus corporea tantum consideratur, possit agere, & quid non possit, nisi à Mente determinetur. Nam nemo huculque Corporis fabricam tam accuratè novit, ut omnes ejus functiones potuerit explicare, ut jam taceam, quòd in Brutis plura observentur, quæ humanam sagacitatem longe superant, & quòd somnambuli in somnis plurima agant, quæ vigilando non auderent, quod satis ostendit, ipsum Corpus ex solis suæ naturæ legibus multa posse, quæ ipsius Mens admiratur. Deinde nemo scit, quâ ratione, quibusve mediis Mens moveat corpus, neque quot motus gradus possit corpori tribuere, quantæque cum celeritate idem movere queat. Unde sequitur, cum homines dicunt, hanc, vel illam actionem Corporis oriri à Mente, quæ imperium in Corpus habet, eos nescire, quid dicant, nec aliud agere, quàm speciosis verbis fatari, se veram illius actionis causam absque admiratione ignorare. At dicent, sive sciant, sive nesciant, quibus mediis Mens moveat Corpus, se tamen experiri, quòd, nisi Mens humana apta esset ad excogitandum, Corpus iners esset. Deinde se experiri, in solâ Mentis potestate esse, tam loqui, quàm tacere, & alia multa, quæ proinde à Mentis decreto pendere credunt. Sed, quod ad primum attinet, ipsos rogo, num experientia non etiam doceat, quòd si contrà Corpus iners sit, Mens simul ad cogitandum sit inepta? Nam cum Corpus somno quiescit, Mens simul cum ipso sopita manet, nec potestatem habet, veluti cum vigilat, excogitandi. Deinde omnes expertos esse credo, Mentem non semper æquè aptam esse ad cogitandum de eodem subiecto; sed, prout Corpus aptius est, ut in eo hujus, vel illius objecti imago excitetur, ita Mentem aptiorem esse ad hoc, vel illud objectum contemplandum. At dicent ex solis legibus naturæ, quatenus corporea tantum consideratur, fieri non posse, ut causæ ædificiorum, picturarum, rerumque hujus-

modi,

modi, quæ solâ humanâ arte fiunt, possint deduci, nec Corpus humanum, nisi à Mente determinaretur, ducereturque pote esset ad templum aliquod ædificandum. Verum ego jam ostendi, ipsos nescire, quid Corpus possit, quidve ex solâ ipsius naturæ contemplatione possit deduci, ipsosque plurima experiri ex solis naturæ legibus fieri, quæ nunquam credidissent posse fieri, nisi ex Mentis directione, ut sunt ea, quæ somnambuli in somnis agunt, quæque ipsi, dum vigilant, admirantur. Adde hæc ipsam Corporis humani fabricam, quæ artificio longissimè superat omnes, quæ humanâ arte fabricatæ sunt, ut jam taceam, quòd supra ostenderim, ex naturâ, sub quovis attributo consideratâ, infinita sequi. Quod porro ad secundum attinet, sanè longè felicius sese res humane haberent, si æquè in hominis potestate esset tam tacere, quàm loqui. At experientia satis superque docet, homines nihil minus in potestate habere, quàm linguam, nec minus posse, quàm appetitum moderari suos; unde factum, ut plerique credant, nos ea tantum liberè agere, quæ leviter petimus, quia earum rerum appetitus facilè contrahi potest memoriâ alterius rei, cuius frequenter recordamur; sed illa minime, quæ magno cum affectu petimus, & qui alterius rei memoriâ sedari nequit. Verumenimverò nisi experti essent, nos plura agere, quorum postea pœnitent, nosque sæpe, quando se contrarius affectibus consiliamur, meliora videre, & deteriora sequi, nihil impediret, quò minus crederent, nos omnia liberè agere. Sic infans, se lac liberè appetere credit, puer autem iratus vindictam velle, & timidus fugam. Ebrius deinde credit, se ex libero Mentis decreto ea loqui, quæ postea sobrius velle tacuisse: sic delirans, garrula, puer & hujus farinae plurimi ex libero Mentis decreto credunt loqui; cum tamen loquendi imperium, quem habeat, continere nequeant, ità ut ipsa experientia non minus clarè, quàm ratio doceat, quòd homines eâ solâ de causâ liberos se esse credant, quia suarum actionum sunt conscii, & causarum, à quibus determinantur, ignari; & præterea quòd Mentis decreta nihil sint præter ipsos appetitus, quæ propterea varia sunt pro varia Corporis dispositione. Nam unusquisque ex suo affectu omnia moderatur, & qui præterea contra-

N 2

riis

riis affectibus constantur, quid velint, nesciunt; qui autem nullo, facili momento huc, atque illuc pelluntur. Quæ omnia profecto clarè ostendunt, Mentis tam decretum, quam appetitum, & Corporis determinationem simul esse naturâ, vel potius unam, eandemque rem, quam, quando sub Cogitationis attributo consideratur, & per ipsum explicatur, decretum appellamus, & quando sub Executionis attributo consideratur, & ex legibus motûs, & quietis deducitur, determinationem vocamus; quod adhuc clarius ex jam dicendis patebit. Nam aliud est, quod hic apprimè notari vellem, nempe, quod nos nihil ex Mentis decreto agere possumus, nisi eius recordemur. Ex. gr. non possumus verbum loqui, nisi ejusdem recordari, vel ejusdem oblivisci. Quare hoc tantum in Mentis potestate esse creditur, quod rem, cujus recordamur, vel tacere, vel loqui ex solo Mentis decreto possumus. Verum cum nos loqui somniamus, credimus nos ex libero Mentis decreto loqui, nec tamen loquimur, vel, si loquimur, id ex Corporis spontaneo motu fit. Somniamus deinde, nos quædam homines celare, idque eodem Mentis decreto, quo, dum vigilamus, ea, quæ scimus, tacemus. Somniamus denique, nos ex Mentis decreto quædam agere, quæ, dum vigilamus, non audemus, atque adeo perverlim scire, an in Mente duo decretorum genera dentur, Phantasticorum unum, & Libero alterum? Quod si eò usque insanire non liber, necessarium concedendum est, hoc Mentis decretum, quod liberum esse creditur, ab ipsâ imaginatione, sive memoriâ non distingui, nec aliud esse præter illam affirmationem, quam idea, quatenus idea est, necessarium involvit; (vide Pr. 49. p. 2.) Atque adeo hæc Mentis decreta eadem necessitate in Mente oriuntur, ac ideæ rerum actu existentium. Qui igitur credunt, se ex libero Mentis decreto loqui, vel tacere, vel quicquam agere, oculis apertis somniant.

PROPOSITIO III.

Mentis actiones ex solis ideis adequatis oriuntur; passionis autem a solis inadequatis pendet.

DEMONSTRATIO.

Primum, quod Mentis essentiam constituit, nihil aliud est, quam idea Corporis actu existentis, (per Prop. 11. & 13. p. 2.) quæ (per Prop. 15. p. 2.) ex multis aliis componitur, quarum quædam (per Coroll. Prop. 38. p. 2.) sunt adequatæ, quædam autem inadequatæ. (per Coroll. Prop. 29. p. 2.) Quicquid ergo ex Mentis naturâ sequitur, & cujus Mens causa est proxima, per quam id debet intelligi, necessarium est ideâ adequatâ, vel inadequatâ sequi debet. At quatenus Mens (per Prop. 1. hujus) ideas habet inadequatas, eatenus necessarium patitur; ergo Mentis actiones ex solis ideis adequatis sequuntur, & Mens propterea tantum patitur, quia ideas habet inadequatas. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Videmus itaque passionis ad Mentem non referri, nisi quatenus aliquid habet, quod negationem involvit, sive quatenus consideratur naturæ pars, quæ per se abique aliis non potest clarè, & distinctè percipi, & hæc ratione ostendere possem, passionis eodem modo ad res singulares, ac ad Mentem referri, nec aliâ ratione posse percipi; sed meum institutum est, de solâ Mente humanâ agere.

PROPOSITIO IV.

Nulla res, nisi à causâ externâ, potest destrui.

DEMONSTRATIO.

Hæc Propositio per se patet; definitio enim cujuscumque rei ipsius rei essentiam affirmat, sed non negat; sive rei essentiam ponit, sed non tollit. Dum itaque ad rem ipsam tantum; non autem ad causas externas attendimus, nihil in eadem poterimus invenire, quod ipsam possit destruere. Q. E. D.

PROPOSITIO V.

Res eatenus contrariæ sunt naturæ, hoc est, eatenus in eodem subjecto esse nequeunt, quatenus una alteram potest destruere.

DEMONSTRATIO.

Si enim inter se convenire, vel in eodem subjecto simul esse possent, posset ergo in eodem subjecto aliquid dari, quod ipsum posset destruere, quod (per Prop. preced.) est absurdum. Ergo res &c. *Q. E. D.*

PROPOSITIO VI.

Unaquæque res, quantum in se est, in suo esse perseverare conatur.

DEMONSTRATIO.

Res enim singulares modi sunt, quibus Dei attributa certo, & determinato modo exprimuntur, (per Coroll. Prop. 25. p. 1.) hoc est (per Prop. 34. p. 1.) res, quarum Dei potentiam, quæ Deus est, & agit, certo, & determinato modo exprimunt; neque ulla res aliquid in se habet, à quo possit destrui, sive quod ejus existentiam tollat; (per Prop. 4. hujus) Sed contra ei omni, quod ejusdem existentiam potest tollere, opponitur; (per Prop. preced.) adeoque quantum potest, & in se est, in suo esse perseverare conatur. *Q. E. D.*

PROPOSITIO VII.

Conatus, quo unaquæque res in suo esse perseverare conatur, nihil est præter ipsius rei actuale essentiam.

DEMONSTRATIO.

Ex datâ cujuscumque rei essentiâ quædam necessario sequuntur, (per Prop. 36. p. 1.) nec res aliud possunt, quam id, quod ex determinatâ earum naturâ necessario sequitur; (per Prop. 29. p. 1.) quare cujuscumque rei potentia, sive conatus, quo ipsa vel sola, vel cum aliis quidquam agit, vel agere conatur, hoc est (per Prop. 6. hujus) potentia, sive conatus, quo in suo esse perseverare conatur, nihil est præter ipsius rei datam, sive actuale essentiam. *Q. E. D.*

PRO-

PROPOSITIO VIII.

Conatus, quo unaquæque res in suo esse perseverare conatur, nullum tempus finitum; sed indefinitum involvit.

DEMONSTRATIO.

Si enim tempus limitatum involveret, quod rei durationem determinaret, tum ex solâ ipsâ potentia, quæ res existit, sequeretur, quod res post limitatum illud tempus non posset existere; sed quod deberet destrui; atqui hoc (per Prop. 4. hujus) est absurdum: ergo conatus, quo res existit, nullum tempus definitum involvit; sed contra; quoniam, (per eandem Prop. 4. hujus) si à nullâ æternâ causâ destruat, eadem potentia, quæ jam existit, existere perget semper; ergo hic conatus tempus indefinitum involvit. *Q. E. D.*

PROPOSITIO IX.

Mens tam quatenus clara, & distincta, quam quatenus confusa habet ideas, conatur in suo esse perseverare indefinitâ quadam duratione, & hujus sui conatus est conscia.

DEMONSTRATIO.

Mentis essentia ex ideis adequatis, & inadæquatis constituitur, (ut in Prop. 3. hujus ostendimus) adeoque (per Prop. 7. hujus) tam quatenus has, quam quatenus illas habet, in suo esse perseverare conatur; idque (per Prop. 8. hujus) indefinitâ quadam duratione. Cum autem Mens (per Prop. 23. p. 2.) per ideas affectionum Corporis necessario sui sit conscia, est ergo (per Prop. 7. hujus) Mens sui conatus conscia. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hic conatus, cum ad Mentem solam refertur, Voluntas appellatur; sed cum ad Mentem, & Corpus simul refertur, vocatur Appetitus, qui proinde nihil aliud est, quam ipsi hominis essentia, ex cuius naturâ ea, quæ ipsius conservationi inserviunt, necessariò sequuntur; atque adeo homo ad eadem agendum determinatus est.

est. Deinde inter appetitum, & cupiditatem nulla est differentia, nisi quòd cupiditas ad homines plerumque referatur, quatenus sui appetitus sunt concisus, & propterea sic definitur potest, nempe, *Cupiditas est appetitus eum ejusdem conscientia*. Constat itaque ex his omnibus, nihil nos conari, velle, appetere, neque cupere, quia id bonum esse judicamus; sed contra nos propterea, aliquid bonum esse, judicare, quia id conamur, volumus, appetimus, atque cupimus.

PROPOSITIO X.

Idea, quæ Corporis nostri existentiam secludit, in nostra Mente dari nequit; sed eidem est contraria.

DEMONSTRATIO.

Quicquid Corpus nostrum potest destruere, in eodem dari nequit, (per Prop. 5. hujus) adeoque neque ejus rei idea potest in Deo dari, quatenus nostri Corporis ideam habet, (per Coroll. Prop. 9. p. 2.) hoc est, (per Prop. 11. & 13. p. 2.) ejus rei idea in nostra Mente dari nequit; sed contra, quoniam (per Prop. 11. & 13. p. 2.) primum, quod Mentis essentiam constituit, est idea corporis actu existentis, primum, & præcipuum nostræ Mentis conatus est, (per Prop. 7. hujus) Corporis nostri existentiam affirmare; atque adeò idea, quæ Corporis nostri existentiam negat, nostræ Menti est contraria &c. Q. E. D.

PROPOSITIO XI.

Quicquid Corporis nostri agendi potentiam auget, vel minuit, jurat, vel coercet, ejusdem rei idea Mentis nostræ cogitandi potentiam auget, vel minuit, jurat, vel coercet.

DEMONSTRATIO.

Hæc Propositio patet ex Propositione 7. Partis 2. vel etiam ex Propositione 14. Partis 2.

SCHOLIUM.

Videmus itaque Mentem magnas posse pati mutationes, & jam ad majorem, jam autem ad minorem perfectionem transire, quæ

quidem passiones nobis explicant affectus Lætitie & Tristitia. Per Lætitiam itaque in sequentibus intelligam passionem, quæ Mens ad majorem perfectionem transit. Per Tristitiam autem passionem, quæ ipsa ad minorem transit perfectionem. Porro affectum Lætitie, ad Mentem, & Corpus simul velatum, Titillationem, vel Hilaritatem voco; Tristitia autem Dolorem, vel Melancholiam. Sed notandum, Titillationem, & Dolorem ad hominem referri, quando una ejus pars præ reliquis est affecta; Hilaritatem autem, & Melancholiam, quando omnes pariter sunt affectæ. Quid deinde Cupiditas sit, in Scholio Propositionis 9. hujus Partis explicui, & præter hos tres nullum alium agnosco affectum primum; reliquos ex his tribus oriri in seq. ostendam. Sed antequam ulterius pergam, lubet hic fusius Propositionem 10. hujus Partis explicare, ut clarius intelligatur, quæ ratione idea idex sit contraria.

In Scholio Propositionis 17. Partis 2. ostendimus, ideam, quæ Mentis essentiam constituit, Corporis existentiam tamdiu involvere, quamdiu ipsum Corpus existit. Deinde ex iis, quæ in Coroll. Prop. 8. Part. 2. & in ejusdem Schol. ostendimus, sequitur, præsentem nostræ Mentis existentiam ab hoc solo pendere, quod sc. Mens actualem Corporis existentiam involvit. Denique Mentis potentiam, quæ ipsa res imaginatur, eamque recordatur, ab hoc etiam pendere ostendimus, (vid. Prop. 17. & 18. p. 2. eum ejus Scholio) quòd ipsa actualem Corporis existentiam involvit. Ex quibus sequitur, Mentis præsentem existentiam, ejusque imaginandi potentiam tolli, simulatque Mens præsentem Corporis existentiam affirmare desinit. At causa, cur Mens hanc Corporis existentiam affirmare desinit, non potest esse ipsa Mens, (per Prop. 4. hujus) nec etiam, quòd Corpus esse desinit. Nam (per Prop. 6. p. 2.) causa, cur Mens Corporis existentiam affirmat, non est, quia Corpus existere incipit: quare, per eandem rationem, nec ipsis Corporis existentiam affirmare desinit, quia Corpus esse desinit; sed (per Prop. 8. p. 2.) hoc ab aliâ ideâ oritur, quæ nostri Corporis, & consequenter nostræ Mentis, præsentem existentiam secludit, quæque adeò ideæ, quæ nostræ Mentis essentiam constituit, est contraria.

PROPOSITIO XII.

Mens, quantum potest, ea imaginari conatur, quæ Corporis agendi potentiam augent, vel juvant.

DEMONSTRATIO.

Quamdiu humanum Corpus affectum est modo, qui naturam corporis alicujus externi involvit, tamdiu Mens humana idem corpus, ut præsens, contemplabitur, (per Prop. 17. p. 2.) & consequenter (per Prop. 7. p. 2.) quamdiu Mens humana aliquod externum corpus, ut præsens, contemplatur, hoc est, (per ejusdem Prop. Schol.) imaginatur, tamdiu humanum Corpus affectum est modo, qui naturam ejusdem corporis externi involvit; atque adeo, quamdiu Mens ea imaginatur, quæ corporis nostri agendi potentiam augent, vel juvant, tamdiu Corpus affectum est modis, qui ejusdem agendi potentiam augent, vel juvant; (vid. Post. 1. hujus) & consequenter (per Prop. 11. hujus) tamdiu Mentis cogitandi potentia augetur, vel juvatur; ac proinde (per Prop. 6. vel 9. hujus) Mens, quantum potest, eadem imaginari conatur. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XIII.

Cum Mens ea imaginatur, quæ Corporis agendi potentiam minuant, vel coercent, conatur, quantum potest, rerum recordari, quæ eorum existentiam secludunt.

DEMONSTRATIO.

Quamdiu Mens quæquam tale imaginatur, tamdiu Mentis, & Corporis potentia minuitur, vel coercetur, (ut in præced. Prop. demonstravimus) & nihilominus id tamdiu imaginabitur, donec Mens aliud imaginetur, quod hujus præsentem existentiam secludat, (per Prop. 17. p. 2.) hoc est, (ut modo ostendimus) Mentis, & Corporis potentia tamdiu minuitur, vel coercetur, donec Mens aliud imaginetur, quod hujus existentiam secludit. quodque adeo Mens, (per Prop. 9. hujus) quantum potest, imaginari, vel recordari conatur. *Q. E. D.*

Co.

COROLLARIUM.

Hinc sequitur, quod Mens ea imaginari averfatur, quæ ipsius, & Corporis potentiam minuit, vel coercet.

SCHOLIUM.

Ex his clarè intelligimus, quid Amor, quidque Odium sit. Nempe Amor nihil aliud est, quam *Latitia, concomitante ideæ causa externa; & Odium* nihil aliud, quam *Tristitia, concomitante ideæ causa externa*. Videmus deinde, quod ille, qui amat, necessario conatur rem, quam amat, præsentem habere, & conservare; & contrà, qui odit, rem, quam odio habet, amovere, & destruere conatur. Sed de his omnibus in seqq. prolixius.

PROPOSITIO XIV.

Si Mens duobus affectibus simul affecta semel fuit, ubi postea eorum alterutro afficietur, afficietur etiam altero.

DEMONSTRATIO.

Si Coepus humanum à duobus corporibus simul affectum semel fuit, ubi Mens postea eorum alterutrum imaginatur, statim & alterius recordabitur. (per Prop. 18. p. 2.) At Mentis imaginationes magis nostri Corporis affectus, quam corporum externorum naturam indicant: (per Coroll. 2. Prop. 16. p. 2.) ergo si Corpus, & consequenter Mens (vid. Defini. 3. hujus) duobus affectibus semel affecta fuit, ubi postea eorum alterutro afficietur, afficietur etiam altero. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XV.

Res quæcumque potest esse per accidens causa Latitiæ, Tristitiæ, vel Cupiditatis.

DEMONSTRATIO.

Ponatur Mens duobus affectibus simul affecti, uno scilicet, qui ejus agendi potentiam neque auget, neque minuit, & altero, qui eandem vel auget, vel minuit. (vid. Post. 1. hujus) Ex præcedenti Propositione patet, quod ubi Mens postea illo à suâ verâ causâ, quæ

O 2

(per

(per *hypothefin*) per se ejus cogitandi potentiam nec auget, nec minuit, afficitur, statim & hoc altero, qui ipsius cogitandi potentiam auget, vel minuit, hoc est (per *Schol. Prop. 11. hujus*) Lætitia, vel Tristitia afficitur; atque adeo, illa res non per se; sed per accidens causa erit Lætitia, vel Tristitia. Atque hæc eadem viâ facile ostendi potest, rem illam posse per accidens causam esse Cupiditatis. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Ex eo solo, quod rem aliquam affectu Lætitia, vel Tristitia, cujus ipsa non est causa efficiens, contemplati sumus, eandem amare, vel odio habere possumus.

DEMONSTRATIO.

Nam ex hoc solo fit, (per *Prop. 14. hujus*) ut Mens hanc rem postea imaginando, affectu Lætitia, vel Tristitia afficiatur, hoc est, (per *Schol. Prop. 11. hujus*) ut Mentis, & Corporis potentia augetur, vel minuatur, &c. Et consequenter (per *Prop. 12. hujus*) ut Mens eandem imaginari cupiat, vel (per *Coroll. Prop. 13. hujus*) averteretur, hoc est, (per *Schol. Prop. 13. hujus*) ut eandem amet, vel odio habeat. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hinc intelligimus, qui fieri potest, ut quædam amemus vel odio habeamus, absque ullâ causâ nobis cognitâ; sed tantum ex Sympathia (ut ajunt) & Antipathia. Atque hæc referenda etiam ea objecta, quæ nos Lætitia, vel Tristitia afficiunt ex eo solo, quod aliquid simile habent objectis, quæ nos iisdem affectibus afficere solent, ut in seq. Prop. ostendam. Scio equidem Auctores, qui primi hæc nomina Sympathia, & Antipathia introduxerunt, significare iisdem voluisse rerum occultas quasdam qualitates; sed nihilominus credo nobis licere, per eandem notas, vel manifestas etiam qualitates intelligere.

PROPOSITIO XVI.

Ex eo solo, quod rem aliquam habere imaginamur simile objecto, quod Mentem Lætitia, vel Tristitia afficere solet; quam-

quamvis id, in quo res objecto est similis, non sit horum affectuum efficiens causa; eam tamen amabimus, vel odio habebimus.

DEMONSTRATIO.

Id, quod simile est objecto, in ipso objecto (per *hypothefin*) cum affectu Lætitia, vel Tristitia contemplati sumus; atque adeo, (per *Prop. 14. hujus*) cum Mens ejus imagine afficitur, statim etiam hoc, vel illo afficitur affectu, & consequenter res, quam hoc idem habere percipimus, erit (per *Prop. 15. hujus*) per accidens Lætitia, vel Tristitia causa; adeoque, (per *præc. Coroll.*) quamvis id, in quo objecto est similis, non sit horum affectuum causa efficiens, eam tamen amabimus, vel odio habebimus. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XVII.

Sires, quæ nos Tristitia affectu afficere solet, aliquid habere imaginamur simile alteri, quæ nos æquè magno Lætitia affectu solet afficere, eandem odio habebimus, & simul amabimus.

DEMONSTRATIO.

Est enim (per *hypothefin*) hæc res per se Tristitia causa, & (per *Schol. Prop. 13. hujus*) quatenus eandem hoc affectu imaginamur, eandem odio habemus; & quatenus præterea aliquid habere imaginamur simile alteri, quæ nos æquè magno Lætitia affectu afficere solet, æquè magno Lætitia conamine amabimus; (per *Prop. præc.*) atque adeo eandem odio habebimus, & simul amabimus. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hæc Mentis constitutio, quæ scilicet ex duobus contrariis affectibus oritur, animi vocatur fluctuatio, quæ proinde affectum respicit, ut dubitatio imaginationem; (vid. *Schol. Prop. 44. p. 2.*) nec animi fluctuatio, & dubitatio inter se differunt, nisi secundum majus & minus. Sed notandum, me in Propositione præcedenti has animi fluctuationes ex causis deduxisse, quæ per se unius, & per accidens alterius affectus sunt causa; quod ideo feci, quia sic facilius ex præcedentibus deduci poterant; at non, quod negem, animi fluctuatio-

ſtuations plerumque oriri ab objecto, quod utriuſque affectus fit efficiens cauſa. Nam Corpus humanum (*per Poſt. 1. p. 2.*) ex plurimis diuerſæ naturæ individuis componitur, atque adeo (*per Ax. 1. poſt. Lem. 3. quod vide poſt. Prop. 13. p. 2.*) ab uno, eodemque corpore plurimis, diuerſisque modis poteſt affici; & contrâ, quia una, eademque res multis modis poteſt affici; multis ergo etiam, diuerſisque modis unam, eandemque corporis partem afficere poterit. Ex quibus facile concipere poſſumus, unum, idemque objectum poſſe eſſe cauſam multorum, contrariorumque affectuum.

PROPOSITIO XVIII.

Homo ex imagine rei præteritæ, aut futuræ eodem Letitiæ, & Triftitiæ affectu afficitur, ac ex imagine rei præſentis.

DEMONSTRATIO.

Quandiu homo rei alicujus imagine affectus eſt, rem ut præſentem, tamen non exiſtens, contemplantur, (*per Prop. 17. p. 2. cum ejuſdem Coroll.*) nec ipſam ut præteritam, aut futuram imaginatur; niſi quatenus ejus imago juncta eſt imagini temporis præteriti, aut futuri; (*vid. Schol. Prop. 44. p. 2.*) Quare rei imago, in ſe ſolâ conſiderata, eadem eſt, ſive ad tempus futurum, vel præteritum, ſive ad præſens referatur, hoc eſt, (*per Coroll. 2. Prop. 16. p. 2.*) Corporis conſtitutio, ſeu affectus idem eſt, ſive imago ſit rei præteritæ, vel futuræ, ſive præſentis; atque adeo affectus Letitiæ & Triftitiæ idem eſt, ſive imago ſit rei præteritæ, aut futuræ, ſive præſentis. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Rem eatenus præteritam, aut futuram hîc voco, quatenus ab eadem affecti ſumus, aut afficiemur. Ex. gr. quatenus ipſam vidimus, aut videbimus, nos reſecit, aut reſicit, nos læſit, aut lædet, &c. Quatenus enim eandem ſic imaginamur, eatenus ejus exiſtentiam affirmamus, hoc eſt, Corpus nullo affectu afficitur, qui rei exiſtentiam ſecludat; atque adeo (*per Prop. 17. p. 2.*) Corpus ejuſdem rei imagine eodem modo afficitur, ac ſi res ipſa præſens ad-eſſet. Veram enim verò, quia plerumque ſit, ut ii, qui plura ſunt experti, fluctuent, quandiu rem, ut futuram, vel præteritam con-

templantur, deque rei eventu ut plurimum dubitent, (*vid. Schol. Prop. 44. p. 2.*) hinc ſit, ut affectus, qui ex ſimilibus rerum imaginibus oriuntur, non ſint adeo conſtantes; ſed ut plerumque aliarum rerum imaginibus perturbentur, donec homines de rei eventu certiores ſiant.

SCHOLIUM I.

Ex modo dictis intelligimus, quid ſit Spes, Metus, Securitas, Deſperatio, Gaudium, & Conſcientiæ morſus. *Spes* namque nihil aliud eſt, quam *inconſtans Letitia, orta ex imagine rei futuræ, vel præteritæ, de cujus eventu dubitamus.* *Metus* contrâ *inconſtans Triftitia, ex rei dubiæ imagine etiam orta.* Poerò ſi horum affectuum dubitatio tollatur, ex Spe fit *Securitas*, & ex Metu *Deſperatio*; nempe *Letitia, vel Triftitia, orta ex imagine rei, quam metuimus, vel ſperavimus.* *Gaudium* deinde eſt *Letitia, orta ex imagine rei præteritæ, de cujus eventu dubitaviſſus.* *Conſcientiæ* denique *morſus eſt triftitia, oppoſita gaudio.*

PROPOSITIO XIX.

Qui id, quod amat, deſtrui imaginatur, contriſtabitur; ſi autem conſervari, lætabitur.

DEMONSTRATIO.

Mens, quantum poteſt, ea imaginari conatur, quæ Corporis agendi potentiam augent, vel juvant, (*per Prop. 12. hujus*) hoc eſt, (*per Schol. ejuſdem Prop.*) ea, quæ amat. At imaginatio ab iis juvatur, quæ rei exiſtentiam ponunt, & contrâ coërcetur iis, quæ rei exiſtentiam ſecludunt; (*per Prop. 17. p. 2.*) ergo rerum imagines, quæ rei amatæ exiſtentiam ponunt, Mentis conatum, quo rem amatam imaginari conatur, juvant, hoc eſt, (*per Schol. Prop. 11. hujus*) Letitiâ Mentem afficiunt; & quæ contrâ rei amatæ exiſtentiam ſecludunt, eundem Mentis conatum coërcent, hoc eſt, (*per idem Schol.*) Triftitiâ Mentem afficiunt. Qui itaque id, quod amat, deſtrui imaginatur, contriſtabitur, &c. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XX.

Qui id, quod odio habet, destrui imaginatur, letabitur.

DEMONSTRATIO.

Mens (per 13. Prop. hujus) ea imaginari conatur, quæ rerum existentiam, quibus Corporis agendi potentia minuitur, vel coëscitur, secludunt, hoc est, (per Schol. ejusdem Prop.) ea imaginari conatur, quæ rerum, quas odio habet, existentiam secludunt; atque adeo rei imago, quæ existentiam ejus, quod Mens amat habet, secludit, hunc Mentis conatum juvat, hoc est, (per Schol. Prop. 11. hujus) Mentem Lætitia afficit. *Qui itaque id, quod odio habet, destrui imaginatur, letabitur.* Q. E. D.

PROPOSITIO XXI.

Qui id, quod amat, Lætitia, vel Tristitia affectum imaginatur, Lætitia etiam, vel Tristitia afficietur; & uterque hic affectus major, aut minor erit in amante, prout uterque major, aut minor est in re amata.

DEMONSTRATIO.

Rerum imagines, (ut in Prop. 19. hujus demonstravimus) quæ rei amata existentiam ponunt, Mentis conatum, quo ipsam rem amatam imaginari conatur, juvant. Sed Lætitia existentiam rei lætæ ponit, & eò magis, quo Lætitia affectus major est: est enim (per Schol. Prop. 11. hujus) transitio ad majorem perfectionem: ergo imago Lætitia rei amata in amante ipsius Mentis conatum juvat, hoc est, (per Schol. Prop. 11. hujus) amantem Lætitia afficit, & eò majori, quò major hic affectus in re amata fuerit. Quod erat primum. Deinde quatenus res aliqua Tristitia afficitur, eatenus destruitur, & eò magis, quò majori afficitur Tristitia; (per idem Schol. Prop. 11. hujus) adeoque (per Prop. 19. hujus) qui id, quod amat, Tristitia affici imaginatur, Tristitia etiam afficietur, & eò majori, quo major hic affectus in re amata fuerit. Q. E. D.

PROPOSITIO XXII.

Si aliquem imaginamur Lætitia afficere rem, quam amamus, Amore erga eum afficiemur. Si contra eundem imaginamur Tristitia eandem afficere; contra Odio etiam contra ipsum afficiemur.

DEMONSTRATIO.

Qui rem, quam amamus Lætitia, vel Tristitia afficit, ille nos Lætitia, vel Tristitia etiam afficit, si nimirum rem amatam Lætitia illa, vel Tristitia affectam imaginamur. (per præced. Prop.) At hæc Lætitia, vel Tristitia in nobis supponitur dari, concomitante ideæ causæ externæ; ergo. (per Schol. Prop. 13. hujus) si aliquem imaginamur Lætitia, vel Tristitia afficere rem, quam amamus, erga eundem Amore, vel Odio afficiemur. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Propositio 21. nobis explicat, quid sit *Commiseratio*, quam definire possumus, quòd sit *Tristitia orta ex alterius damno*. Quo autem nomine appellanda sit Lætitia, quæ ex alterius bono oritur, nescio. Porro *Amorem erga illum, qui alteri bene fecit, Favorem*, & contra *Odium erga illum, qui alteri male fecit, Indignationem* appellabimus. Denique notandum, nos non tantum misereri rei, quam amavimus: (ut in Prop. 21. ostendimus) Sed etiam ejus, quam antea nullo affectu persecuti sumus; modò cum nobis similem judicemus, (ut infra ostendam;) Atque adeo ei etiam favere, qui simili bene fecit, & contra in eum indignari, qui simili damnum intulit.

PROPOSITIO XXIII.

Qui id, quod odio habet, Tristitia affectum imaginatur, letabitur; si contra idem Lætitia affectum esse imaginetur, contristabitur; & uterque hic affectus major, aut minor erit, prout ejus contrarius major, aut minor est in eo, quod odio habet.

DEMONSTRATIO.

Quatenus res odiosa Tristitia afficitur, eatenus destruitur, & eo magis, quò majori Tristitia afficitur. (per Schol. Prop. 11. hujus) Qui igitur (per Prop. 20. hujus) rem, quam odio habet, Tristitia affici imaginatur, Lætitia contra afficitur; & cò majori, quò majori Tristitia rem odiosam affectam esse imaginatur, quod erat primum. Deinde Lætitia existentiam rei lætæ ponit, (per idem Schol. Prop. 11. hujus) & cò magis, quò major Lætitia concipitur. Si quis eum, quem odio habet, Lætitia affectum imaginatur, hæc imaginatio (per Prop. 13. hujus) ejusdem conatum coërcebit, hoc est, (per Schol. Prop. 11. hujus) is, qui odio habet, Tristitia afficitur. & c.

Q. E. D.

SCHOLIUM.

Hæc Lætitia vix solida, & absque ullo animi consensu esse potest. Nam (ut statim in Propositione 27. hujus ostendam) quatenus rem sibi similem Tristitiæ affectu affici imaginatur, eatenus contristari debet; & contra, si eandem Lætitia affici imaginetur. Sed hic ad solum Odium attendimus.

PROPOSITIO XXIV.

Si aliquem imaginamur Lætitia afficere rem, quam odio habemus, Odio etiam erga eum afficiemur. Si contra eundem imaginamur Tristitia eandem rem afficere, Amore erga ipsam afficiemur.

DEMONSTRATIO.

Demonstratur eodem modo hæc Propositio, ac Propositio 22. hujus, quam vide.

SCHOLIUM.

Hi, & similes Odii affectus ad Invidiam referuntur, quæ propterea nihil aliud est, quam ipsum Odium, quatenus id consideratur hominem sua disponente, ut malo alterius gauderet, & contra ut ejusdem bono contristeretur.

PRO-

PROPOSITIO XXV.

Id omne de nobis, de quæ re amatâ affirmare conamur, quod, nos, vel rem amatam Lætitia afficere, imaginamur; & contra id omne negare, quod, nos, vel rem amatam Tristitia afficere, imaginamur.

DEMONSTRATIO.

Quod rem amatam Lætitia, vel Tristitia afficere imaginamur, id nos Lætitia, vel Tristitia afficit. (per Prop. 21. hujus.) At Mens (per Prop. 12. hujus) ea, quæ nos Lætitia afficiunt, quantum potest, conatur imaginari, hoc est, (per Prop. 17. p. 2. & ejus Coroll.) ut præsentia contemplari; & contra. (per Prop. 13. hujus) quæ nos Tristitia afficiunt, eorum existentiam secludere; ergo id omne de nobis, de quæ re amatâ affirmare conamur, quod, nos, vel rem amatam Lætitia afficere, imaginamur, & contra. Q. E. D.

PROPOSITIO XXVI.

Id omne de re, quam odio habemus, affirmare conamur, quod ipsam Tristitia afficere imaginamur, & id contra negare, quod ipsam Lætitia afficere imaginamur.

DEMONSTRATIO.

Sequitur Propositio ex Propositione 23. ut præcedens ex Propositione 21. hujus.

SCHOLIUM.

His videmus, facile contingere, ut homo de se, de quæ re amatâ plus iusto & contra de re, quam odit, minus iusto sentiat, quæ quidem imaginatio, quando ipsum hominem respicit, qui de se plus iusto sentit, Superbia vocatur, & species Delirii est, quia homo oculis apertis somniat, se omnia illa posse, quæ solâ imaginatione assequitur, quæque propterea, veluti realia, contemplatur, iisque exultat, quamdiu ea imaginari non potest, quæ horum existentiam secludunt, & ipsius agendi potentiam determinant. Est igitur Superbia Lætitia ex coërta, quod homo de se plus iusto sentit.

P 2

Deinde

Deinde *Latitia*, quæ ex eo oritur, quod homo de alio plus iusto sentit, *Existimatio* vocatur; & illa denique *Despectus*, quæ ex eo oritur, quod de alio minus iusto sentit.

PROPOSITIO XXVII.

Ex eo, quod rem nobis similem, & quam nullo affectu profecti sumus, aliquo affectu affici imaginamur, eo ipso simili affectu afficiamur.

DEMONSTRATIO.

Rerum imagines sunt Corporis humani affectiones, quarum idea corpora externa, veluti nobis præsentia, repræsentant, (per Schol. Prop. 17. p. 2.) hoc est, (per Prop. 16. p. 2.) quarum idea naturam nostri Corporis, & simul præsentem externi corporis naturam involvunt. Si igitur corporis externi natura similis sit naturæ nostri Corporis, tum idea corporis externi, quod imaginamur, affectionem nostri Corporis involvet similem affectioni corporis externi; & consequenter, si aliquem nobis similem aliquo affectu affectum imaginamur, hæc imaginatio affectionem nostri Corpus huic affectui similem exprimet; adeoque ex hoc, quod rem aliquam nobis similem aliquo affectu affici imaginamur, simili cum ipsâ affectu afficiamur. Quod si rem nobis similem odio habeamus, eatenus (per Prop. 23. hujus) contrario affectu cum ipsâ afficiamur, non autem simili. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Hæc affectuum imitatio, quando ad Tristitiam refertur, vocatur *Commiseratio*; (de quâ vide Schol. p. 22. hujus) sed ad Cupiditatem relata *Emulatio*, quæ proinde nihil aliud est, quam *alicujus rei Cupiditas*; quæ in nobis ingeneratur ex eo, quod alios nobis similes eandem Cupiditatem habere imaginamur.

COROLLARIUM I.

Si aliquem, quem nullo affectu profecti sumus, imaginamur Latitiam afficere rem nobis similem, Amore erga eundem afficiamur. Si contra eundem imaginamur eandem Tristitiam afficere, contra Odio erga ipsum afficiamur.

D-

DEMONSTRATIO.

Hæc eodem modo ex Propositione præcedente demonstratur, ac Propositio 22. hujus ex Propositione 21.

COROLLARIUM II.

Rem, cujus nos miseret, odio habere non possumus ex eo, quod ipsius miseria nos Tristitia afficit.

DEMONSTRATIO.

Si enim ex eo nos eandem odio habere possemus, tum (per Prop. 23. hujus) ex ipsius Tristitia lætaremur, quod est contra Hypothesin.

COROLLARIUM III.

Rem, cujus nos miseret, à miseria, quantum possumus, liberare conabimur.

DEMONSTRATIO.

Id, quod rem, cujus nos miseret, Tristitia afficit, nos simili etiam Tristitia afficit; (per Prop. præced.) adeoque omnino, quod ejus rei existentiam tollit, sive quod rem destruit, comminisci conabimur, (per Prop. 13. hujus) hoc est (per Prop. 9. hujus) id destruere appetemus, sive ad id destruendum determinabimur; atque adeo rem, cujus miseremur, à suâ miseria liberare conabimur. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Hæc voluntas, sive appetitus beneficiendi, qui ex eo oritur, quod rei, in quam beneficium conferre volumus, nos miseret, *Benevolentia* vocatur, quæ proinde nihil aliud est, quam *Cupiditas ex commiseratione orta*. Cæterum de Amore, & Odio erga illum, qui rei, quam nobis similem esse imaginamur, bene, aut malè fecit, vide Schol. Prop. 22. hujus.

PROPOSITIO XXVIII.

Id omne, quod ad Latitiam conducere imaginamur, conamur promovere, ut fiat; quod verò eidem repugnare, sive ad Tristitiam conducere imaginamur, anovere, vel destruere conamur.

P 3

D-

DEMONSTRATIO.

Quod ad Lætitiam conducere imaginamur, quantum possumus, imaginari conamur, (*per Prop. 12. hujus*) hoc est, (*per Prop. 17. p. 2.*) id, quantum possumus, conabimur ut præsens, sive ut actu existens contempleri. Sed Mentis conatus, seu potentia in cogitando æqualis, & simul naturâ est cum Corporis conatu, seu potentia in agendo: (*ut clarè sequitur ex Coroll. Prop. 7. & Coroll. Prop. 11. p. 2.*) ergo, ut id existit, absolute conamur, sive (*quod per Schol. Prop. 9. hujus idem est*) appetimus, & intendimus; quod erat primum. Deinde si id, quod Tristitia causam esse credimus, hoc est, (*per Schol. Prop. 13. hujus*) si id, quod odio habemus, destrui imaginamur, lætabimur, (*per Prop. 20. hujus*) adeoque idem (*per primam hujus partem*) conabimur destrucere, sive (*per Prop. 13. hujus*) à nobis amovere, ne ipsum, ut præsens contemplerur; quod erat secundum; Ergo id omne, quod ad Lætitiam, &c. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXIX.

Nos id omne etiam agere conabimur, quod * homines cum Lætitia aspicere imaginamur, & contrâ id agere aversabimur, quod homines aversari imaginamur.

DEMONSTRATIO.

Ex eo, quòd imaginamur homines aliquid amare, vel odio habere, nos idem amabimus, vel odio habebimus, (*per Prop. 27. hujus*) hoc est, (*per Schol. Prop. 13. hujus*) eo ipso eius rei præsentia lætabimur, vel contristabimur; adeoque (*per præc. Prop.*) id omne, quod homines amare, sive cum Lætitia aspicere imaginamur, conabimur agere, &c. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hic conatus aliquid agendi, & etiam omittendi, eâ solâ de causâ, ut hominibus placeamus, vocatur Ambitio, præsertim quando adeò impense vulgo placere conamur, ut eum nostro, aut alterius damno quædam agamus, vel omittamus; aliâs Humanitas appellari

* N. B. Intellige hic, & in seqq. homines, quænulla affectû prosequantur semper.

lari solet. Deinde Lætitiam, quâ alterius actionem, quâ nos conatus est delectari, imaginamur. Laudem voco; Tristitiam vero, quâ contrâ ejusdem actionem averfamur, Vituperium voco.

PROPOSITIO XXX.

Si quis aliquid egit, quod reliquos Lætitia afficere imaginatur, is Lætitia, concomit ante ideâ sui, tanquam causâ afficitur; sive se ipsum cum Lætitia contemplantur. Si contrâ aliquid egit, quod reliquos Tristitia afficere imaginatur, se ipsum cum Tristitia contrâ contemplantur.

DEMONSTRATIO.

Qui se reliquos Lætitia, vel Tristitia afficere imaginatur, eo ipso (*per Prop. 27. hujus*) Lætitia, vel Tristitia afficitur. Cum autem homo (*per Prop. 19. & 23. p. 2.*) sui sit conscius per affectiones, quibus ad agendum determinatur, ergo, qui aliquid egit, quod ipse imaginatur, reliquos Lætitia afficere, Lætitia cum conscientia sui, tanquam causâ, afficietur, sive seipsum cum Lætitia contemplantur, & contrâ, *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Cum Amor (*per Schol. Prop. 13. hujus*) sit Lætitia, concomitante ideâ causæ externæ, & Odium Tristitia concomitante etiam ideâ causæ externæ; erit ergo hæc Lætitia, & Tristitia Amoris, & Odii species. Sed quia Amor, & Odium ad objecta externa referuntur, ideò hos Affectus aliis nominibus significabimus; nempe Lætitiam, concomitante ideâ causæ externæ, Gloriam, & Tristitiam huic contrariam Pudorem appellabimus: Intellige, quando Lætitia, vel Tristitia ex eo oritur, quòd homo, se laudari, vel vituperari credit; aliâs Lætitiam, concomitante ideâ causæ externæ, Acquiescentiam in se ipso; Tristitiam verò eidem contrariam Pœnitentiam vocabo. Deinde quia (*per Coroll. Prop. 17. p. 2.*) fieri potest, ut Lætitia, quâ aliquis se reliquos afficere imaginatur, imaginaria tantum sit, & (*per Prop. 25. hujus*) unusquisque de se id omne conatur imaginari, quod se Lætitia afficere imagine-

tur;

tur; facile ergo fieri potest, ut gloriosus superbus sit, & se omnibus gratum esse imaginetur, quando omnibus molestus est.

PROPOSITIO XXXI.

Si aliquem imaginamur amare, vel cupere, vel odio habere aliquid, quod ipsi amamus, cupimus, vel odio habemus, eo ipso rem constantius amabimus, &c. Si autem id, quod amamus, cum averfari imaginamur, vel contrâ, tum animi fluctuationem patiemur.

DEMONSTRATIO.

Ex eo solo, quòd aliquem aliquid amare imaginamur, eo ipso idem amabimus. (*per Prop. 27. hujus*) At sine hoc nos idem amare supponimus, accedit ergo Amori nova causa, à quâ fovetur; atque adeo id, quod amamus, hoc ipso constantius amabimus. Deinde ex eo, quod aliquem aliquid averfari imaginamur, idem averfabitur. (*per eandem Prop.*) At si supponamus, nos eodem tempore id ipsum amare, eodem ergo tempore hoc idem amabimus, & averfabitur, sive (*vid. Schol. Prop. 17. hujus*) animi fluctuationem patiemur. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Hinc, & ex Prop. 28. hujus sequitur, unumquemque, quantum potest, conari, ut unusquisque id, quod ipse amat, amet, & quod ipse odit, odio etiam habeat; unde illud Poëta.

*Speremus pariter, pariter metuamus amantes;
Ferrens est, si quis, quod fuit alter, amat.*

SCHOLIUM.

Hic conatus efficiendi, ut unusquisque probet id, quod ipse amat, vel odio habet, reverâ est Ambitio; (*vid. Schol. Prop. 29. hujus*) atque adeò videmus, unumquemque ex naturâ appetere, ut reliqui ex ipsius ingenio vivant, quod dum omnes pariter appetunt, pariter sibi impedimento, & dum omnes ab omnibus laudari, seu amari volunt, odio invicem sunt.

P R O -

PROPOSITIO XXXII.

Si aliquem re aliquâ, quâ unus solus potiri potest, gaudere imaginamur, conabimur efficere, ne ille illâ re potiatur.

DEMONSTRATIO.

Ex eo solo, quòd aliquem re aliquâ gaudere imaginamur, (*per Prop. 27. hujus cum ejusdem 1. Coroll.*) rem illam amabimus, eaque gaudere cupiemus. At (*per Hypothesin*) huic Lætitie obstare imaginamur, quòd ille eadem hæc re gaudet; ergo, (*per Prop. 28. hujus*) ne ille eadem potiatur, conabimur. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Videmus itaque, cum hominum naturâ plerumque ita comparatum esse, ut eorum, quibus malè est, misereantur, & quibus bene est, invidiant, & (*per Prop. præc.*) eò majore odio, quò rem, quâ alium potiri imaginantur, magis amant. Videmus deinde, ex eadem naturâ humanâ proprietate, ex quâ sequitur, homines esse misericordes, sequi etiam eosdem esse invidos, & ambitiosos. Denique, si ipsam experientiam consulere velimus, ipsam hæc omnia docere experiemur; præsertim si ad priores nostræ ætatis annos attenderitis. Nam pueros, quia eorum corpus continuò veluti in æquilibrio est, ex hoc solo ridere, vel flere experimur, quòd alios ridere, vel flere vident; & quicquid præterea vident ipsos facere, id imitari statim cupiunt, & omnia denique sibi cupiunt, quibus alios delectari imaginantur; nimirum quia rerum imagines, uti diximus, sunt ipsæ humani Corporis affectiones, sive modi, quibus Corpus humanum à causis externis afficitur, disponiturque ad hoc, vel illud agendum.

PROPOSITIO XXXIII.

Cùm rem nobis similem amamus, conamur, quantum possuimus, efficere, ut nos contrâ amet.

DEMONSTRATIO.

Rem, quam amamus, præ reliquis, quantum possimus, imaginari conamur. (*per Prop. 12. hujus*) Si igitur res nobis sit similis,

Q

ipfam

ipfam præ reliquis Lætitia afficere conabimur (per Prop. 29. hujus) sive conabimur, quantum possumus, efficere, ut res amata Lætitia afficiatur, concomitante ideâ nostrâ, hoc est, (per Schol. Prop. 13. hujus) ut nos contrâ amet. Q. E. D.

PROPOSITIO XXXIV.

Quò majori affectu rem amatam erga nos affectam esse imaginamur, eò magis gloriabimur.

DEMONSTRATIO.

Nos, (per Prop. præced.) conamur, quantum possumus, ut res amata nos contrâ amet, hoc est, (per Schol. Prop. 13. hujus) ut res amata Lætitia afficiatur, concomitante ideâ nostrâ. Quò itaque rem amatam majori Lætitia nostrâ de causâ affectam esse imaginamur, eò magis hic conatus juvatur, hoc est, (per Prop. 11. hujus cum ejus Schol.) eò majore Lætitia afficimur. At cum ex eo lætemur, quòd alium nobis similem Lætitia affecimus, tum nosmet cum Lætitia contemplamur: (per Prop. 30. hujus) ergo quò majori affectu rem amatam erga nos affectam esse imaginamur, eò majori Lætitia nosmet contemplabimur, sive (per Schol. Prop. 30. hujus) eò magis gloriabimur. Q. E. D.

PROPOSITIO XXXV.

Si quis imaginatur rem amatam eodem, vel arctiore vinculo Amicitie, quo ipse eadem solus potiebatur, alium sibi jungere, Odio erga ipsam rem amatam afficietur, & illi alteri invidebit.

DEMONSTRATIO.

Quò quis majore amore rem amatam erga se affectam esse imaginatur, eò magis gloriabitur, (per præced. Prop.) hoc est, (per Sch. Prop. 30. hujus) lætabitur; adeoque (per Prop. 28. hujus) conabitur, quantum potest, imaginari, rem amatam ipsi quam arctissimè devinctam, qui quidem conatus, sive appetitus fomentatur, si alium idem sibi cupere imaginatur. (per Prop. 31. hujus)

At

At hic conatus, sive appetitus ab ipsius rei amatæ imagine, concomitante imagine illius, quem res amata sibi jungit, coerceri supponitur; ergo (per Schol. Prop. 11. hujus) eo ipso Tristitia afficietur, concomitante ideâ rei amatæ, tanquam causâ, & simul imagine alterius, hoc est, (per Schol. Prop. 13. hujus) odio erga rem amatam afficietur, & simul erga illum alterum, (per Coroll. Prop. 15. hujus) cui propterea (per Prop. 23. hujus) quòd res amata delectatur, invidebit. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Hoc Odium erga rem amatam Invidiæ junctum Zelotypia vocatur, quæ proinde nihil aliud est, quam animi fluctuatio orta ex Amore, & Odio simul, concomitante ideâ alterius, cui invidetur. Præterea hoc Odium erga rem amatam majus erit pro ratione Lætitia, quâ Zelotypus ex reciproco rei amatæ Amore solebat affici, & etiam pro ratione affectûs, quo erga illum, quem sibi rem amatam jungere imaginatur, affectus erat. Nam si cum oderat, eo ipso rem amatam (per Prop. 24. hujus) odio habebit, quia ipsam id, quod ipse odio habet, Lætitia afficere imaginatur; & etiam (per Coroll. Prop. 15. hujus) ex eo, quòd rei amatæ imaginem imaginis ejus, quem odit, jungere cogitur, quæ ratio plerumque locum habet in Amore erga faminam; qui enim imaginatur mulierem, quam amat, alteri sese prostituere, non solum ex eo, quòd ipsius appetitus coercetur, contristabitur; sed etiam, quia rei amatæ imaginem pudendis, & excrementis alterius jungere cogitur, eandem averfatur; ad quòd denique accedit, quòd Zelotypus non eodem vultu, quem res amata ei præbere solebat, ab eodem excipitur, quâ etiam de causâ amaris contristatur; ut jam ostendim.

PROPOSITIO XXXVI.

Qui rei, quâ semel delectatus est, recordatur, cupit eadem cum isdem potiri circumstantiis, ac cum primò ipsâ delectatus est.

DEMONSTRATIO.

Quicquid homo simul cum re, quæ ipsum delectavit, vidit, id omne (per Prop. 15. hujus) erit per accidens Lætitia causa; adeoque

Q 2

que

que (per Prop. 28. *hujus*) omni eo simul cum re, quæ ipsum delectavit, potiri cupiet, sive re cum omnibus iisdem circumstantiis potiri cupiet, ac cum primò eadem delectatus est. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Si itaque unam ex iis circumstantiis deficere compererit, amans contristabitur.

DEMONSTRATIO.

Nam quatenus aliquam circumstantiam deficere comperit, catenus aliquid imaginatur, quod ejus rei existentiam secludit. Cum autem ejus rei, sive circumstantiæ (per Prop. præc.) sit præ amore cupidus; ergo, (per Prop. 19. *hujus*) quatenus eandem deficere imaginatur, contristabitur. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hæc Tristitia, quatenus absentiam ejus, quod amamus, respicit, Desiderium vocatur.

PROPOSITIO XXXVII.

Cupiditas, que præ Tristitiâ, vel Lætitia, præcæpe Odio, vel Amore oritur, eò est major, quò affectus major est.

DEMONSTRATIO.

Tristitia hominis agendi potentiam (per Schol. Prop. 11. *hujus*) minuit, vel coercet, hoc est, (per Prop. 7. *hujus*) conatum, quò homo in suo esse perseverare conatur minuit, vel coercet; adeoque (per Prop. 5. *hujus*) huic conatui est contraria; & quicquid homo Tristitiâ affectus conatur, est Tristitiam amovere. At (per Tristitia Defin.) quò Tristitia major est, eò majori parti hominis agendi potentia necesse est opponi; ergo quò major Tristitia est, eò majore agendi potentia conabitur homo contra Tristitiam amovere, hoc est, (per Schol. Prop. 9. *hujus*) eò majore cupiditate, sive appetitu conabitur Tristitiam amovere. Deinde; quoniam Lætitia (per idem Schol. Prop. 11. *hujus*) hominis agendi potentiam auget, vel juvat, facile eadem viâ demonstratur, quòd homo, Lætitia affectus, nihil aliud cupit, quam eandem conservare, idque eò majore

Cupi-

Cupiditate, quò Lætitia major erit. Denique, quoniam Odium, & Amor sunt ipsi Lætitia, vel Tristitia affectus, sequitur eodem modo, quòd conatus, appetitus, sive Cupiditas, quæ præ Odio, vel Amore oritur, major erit pro ratione Odii, & Amoris. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXXVIII.

Si quis rem amatam odio habere inceperit, ita ut Amor plane aboleatur, eandem majore odio, ex pari causa, prosequetur, quam si ipsam nunquam amavisset, & eò majori, quò Amor antea major fuerat.

DEMONSTRATIO.

Nam si quis rem, quam amat, odio habere incipit, plures ejus appetitus coercentur, quam si eandem non amavisset. Amor namque Lætitia est, (per Schol. Prop. 13. *hujus*) quam homo, quantum potest (per Prop. 28. *hujus*) conservare conatur; idque (per idem Schol.) rem amatam, ut præsentem, contemplando, eandemque (per Prop. 21. *hujus*) Lætitia, quantum potest, afficiendo, qui quidem conatus (per Prop. præc.) eò est major, quò amor major est, ut & conatus efficiendi, ut res amata ipsum contra amet. (vid. Prop. 33. *hujus*) At hi conatus odio erga rem amatam coercentur; (per Coroll. Prop. 13. & per Prop. 23. *hujus*) ergo amans (per Schol. Prop. 11. *hujus*) hæc etiam de causa Tristitia afficietur, & eò majori, quò Amor major fuerat, hoc est, præter Tristitiam, quæ Odii fuit causa, alia ex eo oritur, quòd rem amavit; & consequenter majore Tristitiæ affectu rem amatam contemplabitur, hoc est, (per Schol. Prop. 13. *hujus*) majori odio prosequetur, quam si eandem non amavisset, & eò majori, quòd amor major fuerat. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXXIX.

Qui aliquem Odio habet, ei malum inferre conabitur, nisi ex eo majus sibi malum oriri timeat; & contra, qui aliquem amat, ei eadem lege benefacere conabitur.

Q

De-

D E M O N S T R A T I O .

Aliquem odio habere est (per Schol. Prop. 13. hujus) aliquem, ut Tristitiâ causam, imaginari; adeoque (per Prop. 28. hujus) is, qui aliquem odio habet, eundem amovere, vel destruere conabitur. Sed si inde aliquid tristius, sive (quod idem est) majus malum sibi timeat, idque se vitare posse credit, non inferendo ei, quem odit, malum, quod meditabitur; à malo inferendo (per eandem Prop. 28. hujus) abstinere cupiet; idque (per Prop. 37. hujus) majore conatu, quam quo tenebatur inferendi malum, qui propterea pravalebit, ut volebamus. Secundæ partis demonstratio eodem modo procedit. Ergo qui aliquem odio habet, &c. Q. E. D.

S C H O L I U M .

Per bonum hic intelligo omne genus Lætitiz, & quicquid potest ad eandem conducit, & præcipue id, quod desiderio, qualecunque illud sit, fatiscit. Per malum autem omne Tristitiæ genus, & præcipue id, quod desiderium frustratur. Suprà enim (in Schol. Prop. 9. hujus) ostendimus, nos nihil cupere, quia id bonum esse judicamus, sed contrà id bonum vocamus, quod cupimus; & consequenter id, quod averfamur, malum appellamus; quare unusquisque ex suo affectu judicat, seu æstimat, quid bonum, quid malum, quid melius, quid pejus, & quid denique optimum, quidve pessimum sit. Sic Avarus argenti copiam optimum, ejus autem inopiam pessimum judicat. Ambitiosus autem nihil a quæ, sive Gloriam cupit, & contrà nihil æquæ, ac Pudorem, reformidat. Invidio deinde nihil jucundius, quam alterius infelicitas, & nihil molestius, quam aliena felicitas; ac sic unusquisque ex suo affectu rem aliquam bonam, aut malam; utilem, aut inutilem esse judicat. Cæterum hic affectus, quo homo ita disponitur, ut id, quod vult, nolit, vel ut id, quod non vult, velit, *Timor*, vocatur, qui proinde nihil aliud est, quam *metus*, quatenus, homo ab eodem disponitur, ad malum, quod futurum judicat, minore vitandum. (Vid. Prop. 28. hujus) Sed si malum, quod timet, Pudor sit, tum *Timor* appellatur Verecundia. Deique si Cupiditas malum futurum vitandi coërectur *Ti-*

more

more alterius mali, ità ut quid potius velit, nesciat, tum *Metus* vocatur *Consternatio*, præcipue si utrumque malum, quod timeatur, ex maximis sit.

P R O P O S I T I O X L .

Qui se odio haberi ab aliquo imaginatur, nec se nullam odii causam illi dedisse credit, eundem odio contrà habebit.

D E M O N S T R A T I O .

Qui aliquem odio affectum imaginatur, eo ipso etiam odio afficietur, (per Prop. 27. hujus) hoc est, (per Schol. Prop. 13. hujus) Tristitiâ, concomitante ideâ causâ externa. At ipse (per *Hypothesein*) nullam hujus Tristitiæ causam imaginatur præter illum, qui ipsum odio habet; ergo ex hoc, quod se odio haberi ab aliquo imaginatur, Tristitiâ afficietur, concomitante ideâ ejus, qui ipsum odio habet, sive (per idem Schol.) eundem odio habebit. Q. E. D.

S C H O L I U M .

Quòd si se justam Odii causam præbuisse imaginatur, tum (per Prop. 30. hujus & ejusdem Schol.) Pudore afficietur. Sed hoc (per Prop. 25. hujus) raro contingit. Præterea hæc Odii reciprocatio oriri etiam potest ex eo, quod Odium sequatur conatus malum inferendi ei, qui odio habetur. (per Prop. 39. hujus) Qui igitur se odio haberi ab aliquo imaginatur, eundem alicujus mali, sive Tristitiæ causam imaginabitur; atque adeò Tristitiâ afficietur, seu *Metu*, concomitante ideâ ejus, qui ipsum odio habet, tanquam causâ, hoc est, odio contrà afficietur, ut supra.

C O R O L L A R I U M I .

Qui, quem amat, odio erga se affectum imaginatur, Odio, & Amore simul consistabitur. Nam quatenus imaginatur, ab eodem se odio haberi, determinatur, (per Prop. præced.) ad eundem contrà odio habendum. At (per *Hypothesein*) ipsum nihilominus amat: ergo Odio, & Amore simul consistabitur.

Co-

COROLLARIUM II.

Si aliquis imaginatur . ab aliquo , quem antea nullo affectu profectus est , malum aliquod præ Odio sibi illatum esse , statim idem malum eidem referre conabitur .

DEMONSTRATIO.

Qui aliquem Odio erga se affectum esse imaginatur , eum contra (per præced. Prop.) odio habebit , & (per Prop. 26. hujus) id omne comminisci conabitur , quod eundem possit Tristitiâ afficere , atque id eidem (per Prop. 39. hujus) inferre studebit . At (per Hypothesein) primum , quod hujusmodi imaginatur , est malum sibi illatum ; ergo idem statim eidem inferre conabitur . *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Conatus malum inferendi ei , quem odimus , Ira vocatur ; conatus autem malum nobis illatum referendi Vindicta appellatur .

PROPOSITIO XLI.

Si quis ab aliquo se amari imaginatur , nec se ullam ad id causam dedisse credit . (quod per Coroll. Prop. 15. & per Prop. 16. hujus fieri potest) eundem contrâ amabit .

DEMONSTRATIO.

Hæc Propositio eidem viâ demonstratur , ac præcedens . Cujus etiam Scholium vide .

SCHOLIUM.

Quòd si se justam Amoris causam præbuisse crediderit , gloriabitur . (per Prop. 30. hujus cum ejsdem Schol.) quod quidem (per Prop. 25. hujus) frequentius contingit , & cujus contrarium evenire diximus , quando aliquis ab aliquo se odio haberi imaginatur . (vide Schol. Prop. præced.) Porro hic reciprocus Amor , & consequenter (per Prop. 39. hujus) conatus benefaciendi ei , qui nos amat , quique (per eandem Prop. 39. hujus) nobis benefacere conatur , Gratia , seu Gratitude vocatur ; atque adeò apparet , homines longe paratiores esse ad Vindictam , quam ad referendum beneficium . C o-

COROLLARIUM.

Qui ab eo , quem odio habet , se amari imaginatur , Odio , & Amore simul conflabitur . Quod eadem viâ , quâ primum præcedentis Coroll. demonstratur .

SCHOLIUM.

Quòd si Odium prævaluerit , ei , à quo amatur , malum inferre conabitur , qui quidem affectus Crudelitas appellatur , præcipuè si illum , qui amat , nullam Odii communem causam præbuisse creditur .

PROPOSITIO XLII.

Qui in aliquem , Amore , aut spe Gloriæ motus , beneficium contulit , contristabitur , si viderit , beneficium ingrato animo accipi .

DEMONSTRATIO.

Qui rem aliquam sibi similem amat , conatur , quantum potest , efficere , ut ab ipsâ contrâ ametur (per Prop. 33. hujus) Qui igitur præ amore in aliquem beneficium contulit , id facit desiderio , quo tenetur , ut contrâ ametur , hoc est , (per Prop. 34. hujus) spe Gloriæ , sive (per Schol. Prop. 30. hujus) Lætitia ; adeoque (per Prop. 12. hujus) hanc Gloriæ causam , quantum potest , imaginari , sive ut actu existentem contemplari conabitur . At (per Hypothesein) aliud imaginatur , quod ejusdem causæ existentiam secludit : ergo (per Prop. 19. hujus) eo ipso contristabitur . *Q. E. D.*

PROPOSITIO XLIII.

Odium reciproco odio augetur , & Amore contrâ deleri potest .

DEMONSTRATIO.

Qui eum , quem odit , Odio contrâ erga se affectum esse imaginatur , eo ipso (per Prop. 40. hujus) novum Odium oritur , durante (per Hypothesein) adhuc primo . Sed si contrâ eundem amore erga se affectum esse imagineur , quatenus hoc imaginatur , eatenus (per Prop. 30. hujus) se ipsum cum Lætitia contemplatur , &

R

cate-

catenus (*per Prop. 29. hujus*) eidem placere conabitur, hoc est, (*per Prop. 40. hujus*) catenus conatur ipsum odio non habere, nullaque Tristitiâ afficere; qui quidem conatus (*per Prop. 37. hujus*) major, vel minor erit, pro ratione affectûs, ex quo oritur; atque adeo si major fuerit illo, qui ex odio oritur, & quo rem, quam odit (*per Prop. 26. hujus*) Tristitiâ afficere conatur, ei prævalebit, & Odium ex animo debet. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XLIV.

Odium, quod Amore planè vincitur, in Amorem transit; & Amor propterea major est, quam si Odium non præcessisset.

DEMONSTRATIO

Eodem modo procedit, ac Propositionis 38. hujus. Nam qui rem, quam odit, sive quam cum Tristitiâ contemplari solebat, amare incipit, eo ipso, quod amat, lætatur, & huic Lætitia, quam Amor involvit (*vide ejus Defin. in Schol. Prop. 13. hujus*) illa etiam accedit, quæ ex eo oritur, quod conatus amovendi Tristitiâ, quam odium involvit (*ut in Prop. 37. hujus ostendimus*) proforsus juvatur, concomitante ideâ ejus, quem odio habuit, tanquam causâ.

SCHOLIUM.

Quamvis res ita se habeat, nemo tamen conabitur rem aliquam odio habere, vel Tristitiâ affici, ut majori hæc Lætitia fruatur; hoc est, nemo spe damnum recuperandi, damnum sibi inferri cupiet, nec ægrotare desiderabit spe convalescendi. Nam unusquisque suum esse conservare, & Tristitiâ, quantum potest, amovere semper conabitur. Quod si contrâ concipi possit, hominem posse cupere aliquem odio habere, ut eum postea majori amore prosequatur, tum eundem odio habere semper desiderabit. Nam quo Odium majus fuerit, eo Amor erit major, atque adeo desiderabit semper, ut Odium magis magisque augeatur, & eadem de causâ homo magis ac magis ægrotare conabitur, ut majori Lætitia ex restituta valetudine postea fruatur; atque adeo semper ægrotare conabitur, quod (*per Prop. 6. hujus*) est absurdum.

P 100

PROPOSITIO XLV.

Si quis aliquem sibi similem Odio in rem sibi similem, quam amat, affectum esse imaginatur, eum odio habebit.

DEMONSTRATIO.

Nam res amata eum, qui ipsam odit, odio contra habet: (*per Prop. 40. hujus*) adeoque amans, qui aliquem imaginatur rem amatam odio habere, eo ipso rem amatam Odio, hoc est, (*per Schol. Prop. 13. hujus*) Tristitiâ affectam esse imaginatur, & consequenter (*per Prop. 21. hujus*) contristatur, idque concomitante ideâ ejus, qui rem amatam odit, tanquam causâ, hoc est, (*per Schol. Prop. 13. hujus*) ipsum odio habebit, *Q. E. D.*

PROPOSITIO XLVI.

Si quis ab aliquo ejusdem classis, sive nationis à sua diversæ, Lætitia, vel Tristitiâ affectus fuerit, concomitante ejus ideâ, sub nomine universali classis, vel nationis, tanquam causâ: is non tantum illum; sed omnes ejusdem classis, vel nationis amabit, vel odio habebit.

DEMONSTRATIO.

Hujus rei demonstratio patet ex Propositione 16. hujus Partis.

PROPOSITIO XLVII.

Lætitia, quæ ex eo oritur, quod scilicet rem, quam odimus, destrui, aut alio malo affici imaginamur, non oritur absque illâ animi Tristitiâ.

DEMONSTRATIO.

Patet ex Prop. 27. hujus. Nam quatenus rem nobis similem Tristitiâ affici imaginamur, catenus contristamur.

SCHOLIUM

Potest hæc Propositio etiam demonstrari ex Corollario Propositionis 17. Partis 2.

Quoties enim rei recordamur, quamvis

R 2

ipfa

ipsa actu non existat, eandem tantum ut presentem contemplamur, Corpusque eodem modo afficitur; quare quatenus rei memoria viget, eatenus homo determinatur, ad eandem cum Tristitia contemplandum, qua determinatio, manente adhuc rei imagine, coërcetur quidem memoriâ illarum rerum, quæ huius existentiam secludunt; sed non tollitur: atque adeo homo eatenus tantum lætatur, quatenus hæc determinatio coërcetur; & hinc fit, ut hæc Lætitia, quæ ex rei, quam odimus, malo oritur, toties repetatur, quoties ejusdem rei recordamur. Nam, uti diximus, quando ejusdem rei imago excitatur; quia hæc ipsius rei existentiam involvit, hominem determinat, ad rem cum eadem Tristitiâ contemplandum, quâ eandem contemplari solebat, cum ipsa existeret. Sed quia ejusdem rei imagini alias junxit, quæ ejusdem existentiam secludunt, ideo hæc ad Tristitiam determinatio statim coërcetur, & homo de novo lætatur, & hoc toties, quoties hæc repetitio fit. Atque hæc eadem est causa, cur homines lætantur, quoties alicujus jam præteriti mali recordantur, & cur pericula, à quibus liberati sunt, narrare gaudeant. Nam ubi aliquod periculum imaginantur, idem veluti adhuc futurum contemplantur, & ad id metuendum determinantur, quæ determinatio de novo coërcetur ideo libertatis, quam huius periculi index junxerunt, cum ab eodem liberati sunt, quæque eos de novo securo reddit, atque adeo de novo lætantur.

PROPOSITIO XLVIII.

Amor, & Odium, ex. gr. erga Petrum destruitur, si Tristitia, quam hoc, & Lætitia, quam ille involvit, ideo alterius cause jungatur; & eatenus uterque diminuitur, quatenus imaginamur Petrum non solum fuisse alterutris causam.

DEMONSTRATIO.

Patet ex solâ Amoris, & Odii definitione; quam vide in Schol. Prop. 13. hujus. Nam propter hoc solum Lætitia vocatur Amor, & Tristitia Odium erga Petrum, quia scilicet Petrus hujus, vel illius effectus causa esse consideratur. Hoc itaque prorsus, vel

ex

ex parte sublato, affectus quoque erga Petrum prorsus, vel ex parte diminuitur. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XLIX.

Amor, & Odium erga rem, quam liberam esse imaginamur, major ex pari causa uterque debet esse, quam erga necessariam.

DEMONSTRATIO.

Res, quam liberam esse imaginamur, debet (per Defin. 7. p. 1.) per se absque aliis percipi. Si igitur eandem Lætitia, vel Tristitiæ causam esse imaginemur, eo ipso (per Schol. Prop. 13. hujus) eandem amabimus, vel odio habebimus, idque (per Prop. præced.) summo Amore, vel Odio, qui ex dato affectu oriri potest. Sed si rem, quæ ejusdem affectus est causa, ut necessariam imaginemur, tum (per eandem Defin. 7. p. 1.) ipsam non solum; sed cum aliis ejusdem affectus causam esse imaginabimur, atque adeo (per Prop. præc.) Amor, & Odium erga ipsam minor erit. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hinc sequitur, homines, quia se liberos esse existimant, majore Amore, vel Odio se invicem prosequi, quam alia; ad quod accedit affectuum imitatio, de qua vide Prop. 27, 34, 40, & 43 hujus.

PROPOSITIO L.

Res quæcumque potest esse per accidens Spei, aut Metus causa.

DEMONSTRATIO.

Hæc Propositio eadem via demonstratur, qua Propositio 15. hujus, quam vide unâ cum Schol. Propositionis 18. hujus.

SCHOLIUM.

Res, quæ per accidens Spei, aut Metus sunt causæ, bona, aut mala omnia vocantur. Deinde quatenus hæc eadem omnia sunt Spei, aut Metus causa, eatenus (per Defin. Spei & Metus, quam vid. in Schol. 2. Prop. 18. hujus) Lætitia, aut Tristitiæ sunt causæ, &

R 3

con-

consequenter (per Coroll. Prop. 15. hujus) eatenus eadem amamus, vel odio habemus, & (per Prop. 28. hujus) tanquam media ad ea, quæ speramus, adhibere, vel tanquam obstacula, aut Metus causas amovere conamur. Præterea ex Propositione 25. hujus sequitur nos naturâ itâ esse constitutos, ut ea, quæ speramus, faciliè, quæ autem timeamus, difficilè credamus, & ut de iis plus, minusve justo sentiamus. Atque ex his orta sunt Superstitiones, quibus homines ubique consulantur. Cæterùm non puto operâ esse pretium, animi hic ostendere fluctuationes, quæ ex Spe, & Metu oriuntur; quandoquidem ex solâ horum affectuum definitione sequitur, non dari Spem sine Metu, neque Metum sine Spe; (ut fuisus suo loco explicabimus) & præterea quandoquidem quatenus aliquid speramus, aut metuimus, eatenus idem amamus, vel odio habemus; atque adeo quicquid de Amore, & Odio diximus faciliè unusquisque Spei, & Metui applicare poterit.

PROPOSITIO LI.

Diversi homines ab uno, eodemque objecto diversimodè affici possunt, & unus, idemque homo ab uno, eodemque objecto potest diversis temporibus diversimodè affici.

DEMONSTRATIO.

Corpus humanum (per Post. 3. p. 2.) à corporibus externis plurimis modis afficitur. Possunt igitur eodem tempore duo homines diversimodè esse affecti; atque adeo (per Axiom. 1. quod est post Lemma 3. quod vide post Prop. 13. p. 2.) ab uno, eodemque objecto possunt diversimodè affici. Deinde (per idem Postul.) Corpus humanum potest jam hoc, jam alio modo esse affectum; & consequenter (per idem Axiom.) ab uno, eodemque objecto diversis temporibus diversimodè affici. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Videmus itaque fieri posse, ut quod hic amat, alter odio habeat; & quod hic metuit, alter non metuat; & ut unus, idemque homo, jam amet, quod antea oderit, & ut jam audcat, quod antea timuit, &c. Deinde, quia unusquisque ex suo affectu judicat,

cat, quid bonum, quid malum, quid melius, & quid pejus sit, (vide Schol. Prop. 39. hujus) sequitur homines tam judicio, quam affectu variare * posse; & hunc fit, ut cum alios aliis comparamus, ex solâ affectuum differentiâ nobis distinguantur, & ut alios intrepidus, alios timidos, alios denique alio nomine appellemus. Ex gr. illum ego intrepidum vocabo, qui malum contemnit, quod ego timere soleo; & si præterea ad hoc attendam, quod ejus Cupiditas malum inferendi ei, quem odit, & beneficiendi ei, quem amat, non coërcetur timore mali, à quo ego contineri soleo, ipsum audacem appellabo. Deinde ille mihi timidus videbitur, qui malum timet, quod ego contemnere soleo, & si insuper ad hoc attendam, quod ejus Cupiditas coërcetur timore mali, quod me continere nequit, ipsum pusillanimum esse dicam, & sic unusquisque judicabit. Denique ex hac hominis naturâ, & judicii inconstantia, ut & quod homo sæpe ex solo affectu de rebus judicat, & quod res, quas ad Lætitiam, vel Tristitiam facere credit, quasque propterea, (per Prop. 28. hujus) ut fiant, promovere, vel amovere conatur, sæpe non nisi imaginariæ sint, ut jam taceam alia, quæ in 2. parte ostendimus, de rerum incertitudine, facile concipimus hominem posse sæpe in causâ esse, tam ut contristetur, quam ut lætetur, sive ut tam Tristitiâ, quam Lætitia afficiatur, concomitante ideâ sui, tanquam causâ; atque adeo faciliè intelligimus, quid Penitentia, & quid Acquiescentia in se ipsâ sit. Nempe Penitentia est Tristitia, concomitante ideâ sui, & Acquiescentia in se ipsâ est Lætitia, concomitante ideâ sui, tanquam causâ, & hi affectus vehementissimi sunt, quia homines se liberos esse credunt. (Vid. Prop. 49. hujus)

PROPOSITIO LII.

Objectum, quod simul cum aliis antea vidimus, vel quod nihil habere imaginamur, nisi quod commune est pluribus, non tandem contemplabimur, ac illud, quod aliquid singulare habere imaginamur.

* N. B. Possè hoc fieri, tametsi Mens humana pari esse Divini intellectus, ostendimus in Schol. p. 17. p. 2.

DEMONSTRATIO.

Simulatque objectum, quod cum aliis vidimus, imaginamur, statim & aliorum recordamur, (*per Prop. 18. p. 2. cuius etiam Schol. vide*) & sic ex unius contemplatione statim in contemplationem alterius incidimus. Atque eadem est ratio objecti, quod nihil habere imaginamur, nisi quod commune est pluribus. Nam eo ipso supponimus, nos nihil in eo contemplari, quod antea cum aliis non viderimus. Verum cum supponimus, nos in objecto aliquo aliquid singulare, quod antea nunquam vidimus, imaginari, nihil aliud dicimus, quam quod Mens, dum illud objectum contemplatur, nullum aliud in se habeat, in cuius contemplationem ex contemplatione illius incidere potest; atque adeo ad illud solum contemplandum determinata est. Ergo objectum, &c. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hæc Mentis affectio, sive rei singularis imaginatio, quatenus sola in Mente versatur, vocatur Admiratio, quæ si ab objecto, quod timeamus moveatur, Confessatio dicitur, quia mali Admiratio hominem suspensum in solâ sui contemplatione irâ tenet, ut de aliis cogitare non valeat, quibus illud malum vitare possit. Sed si id, quod admiramur sit hominis alicuius prudentia, industria, vel aliquid huiusmodi, quia eo ipso hominem nobis longè antecellere contemplamur, tum Admiratio vocatur Veneratio; alias Horror, si hominis iram, invidiam, &c. admiramur. Deinde, si hominis, quem amamus, prudentiam, industriam, &c. admiramur, Amor eo ipso, (*per Prop. 12. huius*) major erit, & hunc Amorem Admiratio, sive Venerationis junctum Devotionem vocamus. Et ad hunc modum concipere etiam possumus, Odium, Spem, Securitatem, & alios Affectus Admiratioi junctos; atque adeo plures Affectus deducere poterimus, quam qui receptis vocabulis indicari solent. Unde apparet, Affectuum nomina inventa esse magis ex eorum vulgari usu, quam ex eo: undem accuratâ cognitione.

Admiratioi opponitur Contemptus, cuius tamen causa hæc plerumque est, quod se: ex eo, quod aliquem rem aliquam admirari,

mirari, amare, metueret &c. videmus, vel ex eo, quod res aliqua primo aspectu apparet similis rebus, quas admiramur, amamus, metuimus &c. (*per Prop. 15. cum ejus Coroll. & Prop. 27. huius*) determinamur ad eandem rem admirandum, amandum, metuendum &c. Sed si ex ipsius rei præsentia, vel accuratiorè contemplatione, id omne de eadem negare cogamur, quod causa Admiratiois, Amoris, Metus &c. esse potest, tum Mens ex ipsâ rei præsentia magis ad ea cogitandum, quæ in objecto non sunt, quam quæ in ipso sunt, determinata manet; cum tamen contra ex objecti præsentia id præcipue cogitare soleat, quod in objecto est. Porro sicut Devotio ex rei, quam amamus, Admiratione, sic Irrisio ex rei, quam odimus, vel metuimus, Contemptu oritur, & Dedignatio ex stultitia; Contemptu, sicuti Veneratio ex Admiratione prudentiæ. Possimus denique Amorem, Spem, Gloriam, & alios Affectus junctos Contemptui concipere, atque inde alios præterea Affectus deducere, quos etiam nullo singulari vocabulo ab aliis distinguere solemus.

PROPOSITIO LIII.

Cum Mens se ipsam, suamque agendi potentiam contemplatur, letatur; & eo magis, quò se, suamque agendi potentiam distinctius imaginatur.

DEMONSTRATIO.

Homo se ipsum non cognoscit, nisi per affectiones sui Corporis, earumque ideas. (*per Prop. 19. & 23. p. 2.*) Cum ergo sit, ut Mens se ipsam possit contemplari, eo ipso ad majorem perfectionem transire, hoc est, (*per Schol. Prop. 11. huius*) lætitiâ affici supponitur, & eò majori, quò se, suamque agendi potentiam distinctius imaginari potest. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Hæc Lætitia magis magisque fovetur, quò magis homo se ab aliis laudari imaginatur. Nam quò magis se ab aliis laudari imaginatur, eò majori Lætitia alios ab ipso affici imaginatur, idque

concomitante idea sui; (*per Schol. Prop. 29. hujus*) atque adeò (*per Prop. 27. hujus*) ipse majore Lætitia, concomitante ideâ sui, afficitur. *Q. E. D.*

PROPOSITIO LIV.

Mens ea tantum imaginari conatur, quæ ipsius agendi potentiam ponunt.

DEMONSTRATIO.

Mentis conatus, sive potentia est ipsa ipsius Mentis essentia: (*per Prop. 7. hujus*) Mentis autem essentia (*ut per se notum*) id tantum, quod Mens est, & potest, affirmat; at non id, quod non est, neque potest; adeoque id tantum imaginari conatur, quod ipsius agendi potentiam affirmat, sive ponit. *Q. E. D.*

PROPOSITIO LV.

Cum Mens suam impotentiam imaginatur, eo ipso contristatur.

DEMONSTRATIO.

Mentis essentia id tantum, quod Mens est, & potest, affirmat, sive de naturâ Mentis est eâ tantummodo imaginari, quæ ipsius agendi potentiam ponunt. (*per Prop. præced.*) Cum itaque dicimus, quod Mens, dum se ipsam contemplatur, suam imaginatur impotentiam, nihil aliud dicimus, quam quod, dum Mens aliquid imaginari conatur, quod ipsius agendi potentiam ponit, hic ejus conatus coercetur, sive (*per Schol. Prop. 11. hujus*) quod ipsa contristatur. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Hæc Tristitia magis ac magis fovetur, si se ab aliis vituperari imaginatur; quod eodem modo demonstratur, ac Coroll. Prop. 53. hujus.

SCHOLIUM.

Hæc Tristitia, concomitante ideâ nostræ imbecillitatis, Humilitas appellatur; Lætitia autem, quæ ex contemplatione nostræ
oritur,

oritur, Philautia, vel Acquisicentia in se ipso vocatur. Et quoniam hæc toties reperitur, quoties homo suas virtutes, sive suam agendi potentiam contemplatur, hinc ergo etiam fit, ut unusquisque facta sua narrare, siveque tam corporis, quam animi vires ostentare gelliat, & ut homines hæc de causâ sibi invicem molesti sint. Ex quibus iterum sequitur, homines natura esse invidios, (*vid. Schol. Prop. 24. & Schol. Prop. 32. hujus*) sive ob suorum æqualium in becillitate gaudere, & contra propter eorundem virtutem contristari. Nam quoties unusquisque suas actiones imaginatur, toties Lætitia (*per Prop. 53. hujus*) afficitur, & eò majore, quo actiones plus perfectionis exprimeret, & easdem distinctius imaginatur, hoc est, (*per illa, quæ in Schol. 1. Prop. 40. p. 2. dicta sunt*) quo magis easdem ab aliis distinguere, & ut res singulares contemplari potest. Quare unusquisque ex contemplatione sui tunc maxime gaudebit, quando aliquid in se contemplatur, quod de reliquis negat. Sed si id, quod de se affirmat, ad universalem hominis, vel animalis ideam refert, non tantopere gaudebit; & contra contristabitur, si suas, ad aliorum actiones comparatas, imbecilliores esse imaginetur, quam quidem Tristitiam (*per Prop. 28. hujus*) amovere conabitur, idque suorum æqualium actiones perperam interpretando, vel suas, quantum potest adorando. Apparet igitur homines naturâ proclives esse ad Odium, & Invidiam, ad quam accedit ipsa educatio. Nam parentes solo honoris & Invidiæ stimulo liberos ad virtutem concitare solent. Sed scrupulus forsitan remanet, quod non raro hominum virtutes admiremur, eosque veneremur. Hunc ergo ut amoveam, sequens addam Corollarium.

COROLLARIUM.

Nemo virtutem alicui, nisi æquali, invidet.

DEMONSTRATIO.

Invidia est ipsum Odium, (*vid. Schol. Prop. 24. hujus*) sive (*per Schol. Prop. 13. hujus*) Tristitia, hoc est (*per Schol. Prop. 11. hujus*) affectio, quâ hominis agendi potentia, seu conatus coercetur. At homo (*per Schol. Prop. 9. hujus*) nihil agere conatur, neque cupit, nisi quod ex datâ suâ naturâ sequi potest; ergo homo nul-

lam de se agendi potentiam, seu (quod idem est) virtutem prædicari cupier, quæ naturæ alterius est propria, & suæ aliena; adeoque ejus Cupiditas coërceri, hoc est (per Schol. Prop. 11. hujus) ipse contristari nequit ex eo, quòd aliquam virtutem in aliquo ipsi dissimili contemplatur, & consequenter neque ei invidere poterit. At quidem suo æquali, qui cum ipso ejusdem naturæ supponitur.

Q. E. D.

SCHOLIUM.

Cùm igitur suprâ in Scholio Propositionis 52. hujus Partis, dixerimus, nos hominem venerari ex eo, quòd ipsius prudentiam, fortitudinem, &c. admiramur, id fit (ut ex ipsâ Prop. patet) quia has virtutes ei singulariter inesse, & non ut nostræ naturæ communes imaginamur, adeoque eisdem ipsi non magis invidēbimus, quam arboribus altitudinem, & leonibus fortitudinem, &c.

PROPOSITIO LVI.

Latitiæ, Tristitiæ, & Cupiditatis, & consequenter uniuscujusque affectus, qui ex his componitur, ut animi fluctuationis, vel qui ab his derivatur, nempe Amoris, Odii, Spei, Metus, &c. tot species dantur, quot sunt species objectorum, à quibus afficiuntur.

DEMONSTRATIO.

Latitia, & Tristitia, & consequenter affectus, qui ex his componuntur, vel ex his derivantur, passiones sunt; (per Schol. Prop. 11. hujus) nos autem (per Prop. 1. hujus) necessario patimur, quatenus ideas habemus inadæquatas; & quatenus eisdem habemus, (per Prop. 3. hujus) eatenus tantum patimur, hoc est, (vid. Schol. Prop. 40. p. 2.) eatenus tantum necessariò patimur, quatenus imaginamur, sive (vid. Prop. 17. p. 2. eum ejus Schol.) quatenus afficiuntur affectu, qui naturam nostri Corporis, & naturam corporis externi involvit. Natura igitur uniuscujusque passionis ita necessariò debet explicari, ut objecti, à quo afficiuntur, natura exprimat. Nempe Latitia, quæ ex objecto, ex gr. A oritur, naturam ipsius objecti

objecti A, & Latitia, quæ ex objecto B oritur, ipsius objecti B naturam involvit; atque adeò hi duo Latitiæ affectus naturâ sunt diversi, quia ex causis diversis naturæ oriuntur. Sic etiam Tristitiæ affectus, qui ex uno objecto oriuntur, diversi naturâ est à Tristitiâ, quæ ab aliâ causâ oritur; quod etiam de Amore, Odio, Spe, Metu, animi Fluctuatione, &c. intelligendum est: ac proinde Latitiæ, Tristitiæ, Amoris, Odii, &c. tot species necessariò dantur, quot sunt species objectorum, à quibus afficiuntur. At Cupiditas est ipsa uniuscujusque essentia, seu natura, quatenus ex datâ quâcumque ejus constitutione determinata concipitur ad aliquid agendum; (vid. Schol. Prop. 9. hujus) ergo, prout uniuscujusque à causis externis hæc, aut illâ Latitiæ, Tristitiæ, Amoris, Odii, &c. specie afficitur, hoc est, prout ejus natura hoc, aut alio modo constituitur, ita ejus Cupiditas alia, atque alia esse, & natura unius à naturâ alterius Cupiditatis tantum differre necesse est, quantum affectus, à quibus unaquæque oritur, inter se differunt. Dantur itaque tot species Cupiditatis, quot sunt species Latitiæ, Tristitiæ, Amoris, &c. & consequenter (per jam offensâ) quot sunt objectorum species, à quibus afficiuntur. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Inter affectuum species, quæ (per Prop. præc.) per plurimam esse debent, insignes sunt Luxuria, Ebrietas, Libido Avaritia, & Ambitio, quæ non nisi Amoris, vel Cupiditatis sunt notiones; quæ hujus utriusque affectus naturam explicant per objecta, ad quæ referuntur. Nam per Luxuriam, Ebrietatem, Libidinem, Avaritiam, & Ambitionem nihil aliud intelligimus, quam convivandi, potandi, coeundi, divitiarum, & gloriæ immoderatum Amorem vel Cupiditatem. Præterea hi affectus, quatenus eos per solum objectum, ad quod referuntur, ab aliis distinguimus, contrarios non habent. Nam Temperantiam, quam Luxuria, & Sobrietas, quam Ebrietati, & denique Castitas, quam Libidini opponere solemus, affectus, seu passiones non sunt; sed animi indicant potentiam, quæ hos affectus moderatur. Cæterum reliquas affectuum species hæc explicare nec possum, (quia tot sunt, quot objectorum species) nec, si possem, necesse est. Nam ad id, quod intendimus, nempe

ad affectuum vires, & Mentis in eisdem potentiam determinandum, nobis sufficit, uniuscujusque affectus generalem habere definitionem. Sufficit, inquam, nobis affectuum, & Mentis communem proprietates intelligere, ut determinare possimus, qualis, & quanta sit Mentis potentia in moderandis, & coercendis affectibus. Quamvis itaque magna sit differentia inter hunc, & illum Amoris, Odii, vel Cupiditatis affectum, ex. gr. inter Amorem erga liberos & inter Amorem erga uxorem, nobis tamen has differentias cognoscere, & affectuum naturam, & originem ulterius indagare, non est opus.

PROPOSITIO LVII.

Quilibet uniuscujusque individui affectus ab affectu alterius tantum discrepat, quantum essentia unius ab essentia alterius differt.

DEMONSTRATIO.

Hæc Propositio patet ex Axiom. 1. quod vide post Lem. 3. Schol. Prop. 13. p. 2. At nihilominus eandem ex trium primitivorum affectuum definitionibus demonstrabimus.

Omnes affectus ad Cupiditatem, Lætitiam, vel Tristitiam referuntur, ut eorum, quas dedimus definitiones ostendunt. At Cupiditas est ipsa uniuscujusque natura, seu essentia: (*vide ejus Defin. in Schol. Prop. 9. hujus*) ergo uniuscujusque individui Cupiditas, à Cupiditate alterius tantum discrepat, quantum natura, seu essentia unius ab essentia alterius differt. Lætitia deinde, & Tristitia passiones sunt, quibus uniuscujusque potentia, seu conatus in suo esse perseverandi augetur, vel minuitur, juvatur, vel coercetur. (*per Prop. 11. hujus & ejus Schol.*) At per conatum in suo esse perseverandi, quatenus ad Mentem, & Corpus simul refertur, Appetitum, & Cupiditatem intelligimus: (*vide Schol. Prop. 9. hujus*) ergo Lætitia, & Tristitia est ipsa Cupiditas, sive Appetitus, quatenus à causis externis augetur, vel minuitur, juvatur, vel coercetur, hoc est, (*per idem Schol.*) est ipsa cujusque natura: atque adeo uniuscujusque Lætitia, vel Tristitia, à Lætitia, vel Tristitia

stitioni alterius tantum etiam discrepat, quantum natura, seu essentia unius ab essentia alterius differt, & consequenter quilibet uniuscujusque individui affectus ab affectu alterius tantum discrepat, &c. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hinc sequitur affectus animalium, que irrationalia dicuntur, (bruta enim sentire nequaquam dubitare possumus, postquam Mentis novimus originem) ab affectibus hominum tantum differre, quantum eorum natura à naturâ humanâ differt. Fertur quidem equus, & homo Libidine procreandi; at ille Libidine equinâ, hic autem humanâ. Sic etiam Libidines, & Appetitus Insectorum, piscium, & avium alii atque alii esse debent. Quamvis itaque unumquodque individuum suâ, quâ constat naturâ, contentum vivat, eaque gaudeat; vita tamen illa, quâ unumquodque est contentum, & gaudium nihil aliud est, quàm idea, seu anima ejusdem individui, atque adeo gaudium unius à gaudio alterius tantum naturâ discrepat, quantum essentia unius ab essentia alterius differt. Denique ex præcedenti Propositione sequitur, non parum etiam interesse, inter gaudium, quo ebrius ex. gr. ducitur, & inter gaudium quo potitur Philosophus, quod hic in transitu monere volui. Atque hæc de affectibus, qui ad hominem referuntur, quatenus patitur. Superest, ut pauca addam de iis, qui ad eundem referuntur, quatenus agit.

PROPOSITIO LVIII.

Præter Lætitiam, & Cupiditatem; que passiones sunt, alii Lætitie, & Cupiditatis affectus dantur, qui ad nos, quatenus agimus, referuntur.

DEMONSTRATIO.

Cùm Mens se ipsam, suamque agendi potentiam concipit, lætatur: (*per Prop. 53. hujus*) Mens autem se ipsam necessariò contempletur, quando veram, sive adequatam ideam concipit. (*per Prop. 43. p. 2.*) At Mens quâdam ideam adequatam concipit: (*per Schol. 2. Prop. 40. p. 2.*) Ergo eatenus, etiam lætatur, quatenus

tenus ideas adæquatæ concipit, hoc est, (*per Prop. 1. hujus*) quatenus agit. Deinde Mens tam quatenus clara, & distincta, quam quatenus confusa habet ideas, in suo esse perseverare conatur: (*per Prop. 9. hujus*) At per conatum Cupiditatem intelligimus; (*per ejsdem Schol.*) ergo Cupiditas ad nos refertur, etiam quatenus intelligimus, sive (*per Prop. 1. hujus*) quatenus agimus. Q. E. D.

PROPOSITIO LIX.

Inter omnes affectus, qui ad Mentem, quatenus agit, referuntur, nulli sunt, quàm qui ad Lætitiam, vel Cupiditatem referuntur.

DEMONSTRATIO.

Omnes affectus ad Cupiditatem, Lætitiam, vel Tristitiam referuntur, ut eorum, quas dedimus, definitiones ostendunt. Per Tristitiam autem intelligimus, quod Mentis cogitandi potentia minuitur, vel coercetur; (*per Prop. 11. hujus & ejsdem Schol.*) adeoque Mens, quatenus contristatur, catenus ejus intelligendi, hoc est, ejus agendi potentia (*per Prop. 1. hujus*) minuitur, vel coercetur; adeoque nulli Tristitiæ affectus ad Mentem referri possunt, quatenus agit; sed tantum affectus Lætitix, & Cupiditatis, qui (*per Prop. præc.*) catenus etiam ad Mentem referuntur. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Omnes actiones, quæ sequuntur ex affectibus, qui ad Mentem referuntur, quatenus intelligit, ad Fortitudinem refero, quam in Animositatem, & Generositatem distinguo. Nam per *Animositatem* intelligo *Cupiditatem*, quæ unusquisque conatur suum esse ex solo rationis dictamine conservare. Per *Generositatem* autem *Cupiditatem* intelligo, quæ unusquisque ex solo rationis dictamine conatur reliquos homines juvare, & sibi amicitiam jungere. Eas itaque actiones, quæ solam agentis utile intendunt ad Animositatem, & quæ alterius etiam utile intendunt, ad Generositatem refero. Temperantia igitur, Sobrietas, & animi in periculis præsentia, &c. Animositatis sunt species; Modestia autem, Clementia &c. species

cies Generositatis sunt. Atque his puto me præcipuos affectus, animique fluctuationes, quæ ex compositione trium primitivorum affectuum, nempe Cupiditatis, Lætitix, & Tristitiæ oriuntur, explicuisse, perque primas suas causas ostendisse; Ex quibus apparet, nos à causalibus multis modis agitari, nosque, perinde ut maris undæ, à contrariis ventis agitate, fluctuari, nostri eventus, atque fati incertos. At dixi, me præcipuos tantum, non omnes, qui dari possunt, animi conflictus ostendisse. Nam eadem viâ, quæ supra, procedendo facile possumus ostendere Amorem esse junctum Prænitentiæ, Dignationi, Pudori, &c. Imò unicuique ex jam dictis clarè constare credo, affectus tot modis alii cum aliis posse componi, indeque tot variationes oriri, ut nullo numero definiti queant. Sed ad meum institutum præcipuos tantum enumeravisse sufficit; nam reliqui, quos omni plus curiositatis, quam utilitatis habent. Attamen de Amore hoc notandum reitat, quod scilicet sæpius contingit, dum re, quam appetebamus, fruimur, ut Corpus ex eâ fruitione novam acquirit constitutionem, à quâ aliter determinatur, & aliæ rerum imagines in eo excitantur, & simul Mens alia imaginari, aliæque cupere incipit. Ex gr. Cùm aliquid, quod nos sapore delectare solet, imaginamur, eodem frui, nempe comedere cupimus. At quamdiu eodem sic fruimur, stomachus adimpletur, Corpusque aliter constituitur. Si igitur Corpore jam aliter disposito, ejsdem cibi imago, quia ipse præsens adest, fomentetur, & consequenter conatur etiam, sive Cupiditas eundem comedendi, huic Cupiditati, seu conatui nova illa constitutio repugnabit, & consequenter cibi, quem appetebamus, præsentia odiosa erit, & hoc est, quod Fastidium, & tædium vocamus. Cæterum Corporis affectiones externas, quæ in affectibus observantur, ut sunt tremor, livor, singultus, risus &c. neglecti, quia ad solum Corpus absque ullâ ad Mentem relatione referuntur. Denique de affectuum definitionibus quædam notanda sunt, quas propterea hic ordine repetam, & quid in unaquaque observandum est, iisdem interponam.

AFFECTUUM DEFINITIONES.

I. Cupiditas est ipsa hominis essentia, quatenus ex datâ quâcunque ejus affectione determinata concipitur ad aliquid agendum.

EXPLICATIO.

Diximus supra in Scholio Propositionis 9. hujus Partis, Cupiditatem esse appetitum cum ejusdem conscientia; appetitum autem esse ipsam hominis essentiam, quatenus determinata est ad ea agendum, quæ ipsius conservationi inferiunt. Sed in eodem Scholio etiam monui, me reverâ inter humanum appetitum, & Cupiditatem nullam agnoscere differentiam. Nam sive homo sui appetitus sit conscius, sive non sit, manet tamen appetitus unus, idemque; atque adeo, ne tautologiam committere viderer, Cupiditatem per appetitum explicare nolui; sed eandem ita definire studui, ut omnes humanæ naturæ conatus, quos nomine appetitûs, voluntatis, cupiditatis, vel impetus significamus, unâ comprehendere; Potueram etiam dicere, Cupiditatem esse ipsam hominis essentiam, quatenus determinata concipitur ad aliquid agendum; sed ex hæc definitione (per Prop. 23. p. 2.) non sequeretur, quòd Mens possit suæ Cupiditatis, sive appetitûs esse conscia. Igitur, ut hujus conscientia causam involverem, necesse fuit (per eandem Prop.) addere, quatenus ex datâ quâcunque ejus affectione determinata &c. Nam per affectionem humanæ essentia quâcunque ejusdem essentia constitutionem intelligimus, sive ea sit innata, sive quòd ipsa per solum Cogitationis, sive per solum Extensionis attributum concipiatur, sive denique quòd ad utrumque simul referatur. Hic igitur Cupiditatis nomine intelligo hominis quoscunque conatus, impetus, appetitus, & volitiones, qui pro variâ ejusdem hominis constitutione variâ, & non rarò adeo sibi invicem oppositi sunt, ut homo diversimodè trahatur, &, quò se vertat, nesciat.

II. Læ-

II. Lætitia est hominis transitio à minore ad majorem perfectionem.

III. Tristitia est hominis transitio à majore ad minorem perfectionem.

EXPLICATIO.

Dico transitionem. Nam Lætitia non est ipsa perfectio. Si enim homo cum perfectione, ad quam transit, nasceretur, ejusdem affectus Lætitia affectu compos esset; quod clarius apparet ex Tristitia affectu, qui huic est contrarius. Nam quòd Tristitia in transitione ad minorem perfectionem consistit, non autem in ipsa minore perfectione, nemo negare potest, quandoquidem homo eatenus contristari nequit, quatenus alicujus perfectionis est particeps. Nec dicere possumus, quòd Tristitia in privatione majoris perfectionis consistat; nam privatio nihil est; Tristitia autem affectus actus est, qui propterea nullus alius esse potest, quam actus transcendendi ad minorem perfectionem, hoc est; actus quo hominis agendi potentia minuitur, vel coercetur. (vide Schol. Prop. 11. hujus) Cæterum definitiones Hilaritatis, Titillationis, Melancholia, & Doloris omitto, quia ad Corpus potissimum referuntur, & non nisi Lætitia, aut Tristitia sunt Species.

IV. Admiratio est rei alicujus imaginatio, in qua Mens defixa propterea manet, quia hæc singularis imaginatio nullam cum reliquis habet connexionem. *vide Propos. 82. non eandem, videlicet*

EXPLICATIO.

In Scholio Propositionis 18. Partis 2. ostendimus, quamnam sit causa, cur Mens. ex contemplatione unius rei, statim in alterius rei cogitationem incidat, videlicet, quia earum rerum imagines invicem concatenantur, & ita ordinatæ sunt, ut alia aliam sequatur, quod quidem concipi nequit, quando rei imago nova est; sed Mens in ejusdem rei contemplatione detinebitur, donec ab aliis causis ad alia cogitandum determinetur. Rei itaque novæ imaginatio in se considerata ejusdem naturæ est, ac reliquæ, & hæc de causâ ego Admirationem

rationem inter affectus non numero, nec causam video, cur id facerem, quandoquidem hæc Mentis distractio ex nullâ causâ positivâ, quæ Mentem ab aliis distrahat, oritur; sed tantum ex eo, quòd causâ, cur Mens ex unius rei contemplatione ad alia cogitandum determinatur, deficit. Tres igitur, (ut in Schol. Prop. 11. hujus *motus*) tantum affectus primitivos, seu primarios agnosco; nempe, Lætitie, Tristitiæ, & Cupiditatis, nec aliâ de causâ verba de Admiratione feci, quàm quia usu factum est, ut quidam affectus, qui ex tribus primitivis derivantur, aliis nominibus indicari soleant, quando ad objecta, quæ admiramur, referuntur; quæ quidem ratio me ex æquo movet, ut etiam Contemptus definitionem his adjungam.

V. Contemptus est rei alicujus imaginatio, quæ Mentem adeo parum tangit, ut ipsâ Mens ex rei præsentia magis moveatur ad ea imaginandum, quæ in ipsa re non sunt, quàm quæ in ipsa sunt. Vid. Schol. Prop. 52. hujus.

Definitiones Venerationis, & Dedignationis missas hîc facio, quia nulli, quod sciam, affectus ex his nomen trahunt.

VI. Amor est Lætitia, concomitante ideâ causæ externæ.

E X P L I C A T I O.

Hæc Definitio satis clarè Amoris essentiam explicat; illa vero Auctorum, qui definiunt *Amorem esse voluntatem amantis se jungendi rei amatæ*, non Amoris essentiam; sed ejus proprietatem exprimit, &, quia Amoris essentia non satis ab Auctoribus perspecta fuit, ideò neque ejus proprietatis ullum clarum conceptum habere potuerunt, & hinc factum, ut eorum definitionem admodum obsecutum esse omnes judicaverint. Verùm notandum, cum dico, proprietatem esse in amante, se voluntate jungere rei amatæ, me per voluntatem non intelligere consensum, vel animi deliberationem, seu liberum decretum, (nam hoc fictitium esse demonstravimus Propositione 48. Partis 2.) nec etiam Cupiditatem sese jungendi

rei

rei amatæ, quando abest, vel perseverandi in ipsius præsentia, quando adeit; potest namque amor abique hæc, aut illâ Cupiditate concipi: sed per voluntatem me Acquiescentiam intelligere, quæ est in amante ob rei amatæ præsentiam, à quâ Lætitia amantis corroboratur, aut saltem fovetur.

VII. Odium est Tristitia, concomitante ideâ causæ externæ.

E X P L I C A T I O.

Quæ hic notanda sunt, ex dictis in præcedentis Definitionis Explicatione facilè percipiuntur. Vide præterea Schol. Prop. 11. hujus.

VIII. Propensio est Lætitia, concomitante ideâ alicujus rei, quæ per accidens causa est Lætitie.

IX. Aversio est Tristitia, concomitante ideâ alicujus rei, quæ per accidens causa est Tristitiæ. De his vide Schol. Prop. 15. hujus.

X. Devotio est Amor erga eum, quem admiramur.

E X P L I C A T I O.

Admirationem oriri ex rei novitate, ostendimus Propositione 52. hujus. Si igitur contingat, ut id, quod admiramur, sæpe imaginamur, idem admirari definemus; atque adeò videmus, Devotionis affectum facilè in simplicem Aimorem degenerare.

XI. Irrisio est Lætitia orta ex eo, quòd aliquid, quod contemnimus in re, quam odimus, ei inesse imaginamur.

E X P L I C A T I O.

Quatenus rem, quam odimus, contemnimus, eatenus de eadem existentiam negamus, (vide Schol. Prop. 52. hujus) & eatenus (per Prop. 20. hujus) lætamur. Sed quoniam supponimus, hominem id, quod irridet, odio tamen habere; sequitur, hanc Lætitiam solidam non esse. Vid. Schol. Prop. 47. hujus.

T 3

XII. Spes

XII. Spes est inconstans Lætitia, orta ex ideâ rei futuræ, vel præteritæ, de cujus eventu aliquatenus dubitamus.

XIII. Metus est inconstans Tristitia, orta ex ideâ rei futuræ, vel præteritæ, de cujus eventu aliquatenus dubitamus. *Vide de his Schol. 2. Prop. 18. hujus.*

EXPLICATIO.

Ex his definitionibus sequitur, non dari Spem sine Metu, neque Metum sine Spe. Qui enim Spe pendet, & de rei eventu dubitat, is aliquid imaginari supponitur, quod rei futuræ existentiam secludit, atque adeo eatenus contristari, (*per Prop. 19. hujus*) & consequenter, dum Spe pendet, metuere, ut res eveniat. Qui autem contrâ in Metu est, hoc est, de rei, quam odit, eventu dubitat, aliquid etiam imaginatur, quod eiusdem rei existentiam secludit, atque adeo (*per Prop. 20. hujus*) lætatur, & consequenter eatenus Spem habet, ne eveniat.

XIV. Securitas est Lætitia, orta ex ideâ rei futuræ, vel præteritæ, de quâ dubitandi causâ sublata est.

XV. Desperatio est Tristitia, orta ex ideâ rei futuræ, vel præteritæ, de quâ dubitandi causâ sublata est.

EXPLICATIO.

Oritur itaque ex Spe Securitas, & ex Metu Desperatio, quando de rei eventu dubitandi causâ tollitur, quod fit, quia homo rem præteritam, vel futuram adesse imaginatur, & ut præsentem contemplantur; vel quia alia imaginatur, quæ existentiam earum rerum secludunt, quæ ipsi dubium injiciunt. Nam tametsi de rerum singularium eventu (*per Coroll. Prop. 31. p. 2.*) nunquam possumus esse certi; fieri tamen potest, ut de earum eventu non dubitemus. Aliud enim esse ostendimus (*vide Schol. Prop. 49. p. 2.*) de re non dubitare, aliud rei certitudinem habere; atque adeo fieri potest, ut ex imagine rei præteritæ, aut futuræ, eodem Lætitia, vel Tristitia

affectu

affectu afficiamur, ac ex rei præsentis imagine, ut in Propositione 18. hujus demonstravimus, quam cum ejusdem Scholio vide.

XVI. Gaudium est Lætitia, concomitante ideâ rei præteritæ, quæ præter Spem evenit.

XVII. Conscientiæ morsus est Tristitia, concomitante ideâ rei præteritæ, quæ præter Spem evenit.

XVIII. Commiseratio est Tristitia, concomitante ideâ mali, quod alteri, quem nobis similem esse imaginamur, evenit. *Vid. Schol. Prop. 22. & Schol. Prop. 27. hujus.*

EXPLICATIO.

Inter Commiserationem & Misericordiam nulla videtur esse differentia, nisi fortè, quod Commiseratio singularem affectum respiciat, Misericordia autem ejus habitum.

XIX. Favor est Amor erga aliquem, qui alteri benefecit.

XX. Indignatio est Odium erga aliquem, qui alteri malefecit.

EXPLICATIO.

Hæc nomina ex communi usu aliud significare scio. Sed meum institutum non est, verborum significationem; sed rerum naturam explicare, easque iis vocabulis indicare, quorum significatio, quam ex usu habent, à significatione, quâ eidem usurpare volo, non omnino abhorret, quod semel monuisse sufficiat. Cæterum horum affectuum causam vide in Corollario 1. Propositionis 27. & Scholii Propositionis 22. hujus Partis.

XXI. Existimatio est de aliquo præ Amore plus justo sentire.

XXII. Despectus est de aliquo præ Odio minus justo sentire.

E X P L I C A T I O.

Est itaque Existimatio Amoris, & Despectus Odii effectus, si-
ve proprietatis; atque adeo potest Existimatio etiam definiri, quod
sit Amor, quatenus hominem ita afficit, ut de re amatâ plus iusto
sentiat, & contra Despectus, quod sit Odium, quatenus hominem
ita afficit, ut de eo, quem odio habet, minus iusto sentiat. Vide de
his Schol. Prop. 26. hujus.

XXIII. Invidia est Odium, quatenus hominem ita
afficit, ut ex alterius felicitate contristetur, & contra, ut
ex alterius malo gaudeat.

E X P L I C A T I O.

Invidiâ opponitur communiter Misericordia, quæ proinde, in-
vitâ vocabuli significatione, sic definiri potest.

XXIV. Misericordia est Amor, quatenus hominem
ita afficit, ut ex bono alterius gaudeat, & contra ut ex
alterius malo contristetur.

E X P L I C A T I O.

Ceterum de Invidiâ vide Schol. Prop. 24. & Schol. Prop. 32.
hujus. Atque hi affectus Lætitia & Tristitia sunt, quos idea rei ex-
ternæ comitatur, tanquam causâ per se, vel per accidens. Hinc
ad alios transeo, quos idea rei internæ comitatur, tanquam causâ.

XXV. Acquiescentia in se ipso est Lætitia, orta ex
eo, quod homo se ipsum, suamque agendi potentiam
contempletur.

XXVI. Humilitas est Tristitia, orta ex eo, quod
homo suam impotentiam, sive imbecillitatem contem-
pletur.

E X P L I C A T I O.

Acquiescentia in se ipso Humilitati opponitur, quatenus per
eandem

eandem intelligimus Lætitiam, quæ ex eo oritur, quod nostram
agendi potentiam contempletur; sed quatenus per ipsam etiam
intelligimus Lætitiam, concomitante ideâ alicujus facti, quod nos
ex Mentis libero decreto fecisse credimus, tum Pœnitentiâ oppo-
nitur, quæ à nobis sic definitur.

XXVII. Pœnitentiâ est Tristitia, concomitante ideâ
alicujus facti, quod nos ex libero Mentis decreto fecisse
credimus.

E X P L I C A T I O.

Horum affectuum causas ostendimus in Schol. Prop. 51. hujus,
& Prop. 53. 54. & 55. hujus, eiusque Schol. De libero autem Mentis
decreto vide Schol. Prop. 35. p. 2. Sed hic præterea notandum ve-
nit, mirum non esse, quod omnes omnino actus, qui ex consue-
tudine prævi vocantur, sequatur Tristitia, & illos, qui recti di-
cuntur, Lætitia. Nam hoc ab educatione potissimum pendere,
facile ex supra dictis intelligimus. Parentes nimirum, illos expro-
brando, liberosque propter eosdem sæpe objurando; hos con-
trâ suadendo, & laudando, effecerunt, ut Tristitia commotiones
illis, Lætitia verò his jungerentur. Quod ipsa etiam experientia
comprobat. Nam consuetudo, & Religio non est omnibus ead-
em; sed contrâ, quæ apud alios sacra, apud alios profana, &
quæ apud alios honesta, apud alios turpia sunt. Prout igitur unus-
quisque educatus est, ita facti alicujus pœnitet, vel eodem glo-
riatur.

XXVIII. Superbia est de se præ amore sui plus iusto
sentire.

E X P L I C A T I O.

Differt igitur Superbia ab Existimatione, quod hæc ad obje-
ctum externum, Superbia autem ad ipsum hominem, de se plus
iusto sentientem, refertur. Ceterum, ut Existimatio Amoris,
sic Superbia Philantia effectus, vel proprietatis est, quæ propterea
etiam definiri potest, quod sit Amor sui, sive Acquiescentia in se
ipso, quatenus hominem ita afficit, ut de se plus iusto sentiat (vid.